

RAPPORT 2019:484

Introduktionsprogram, eleverna och deras sysselsättning efteråt

Skolverket

Introduktionsprogram, eleverna och deras sysselsättning efteråt

Publikationen finns att ladda ner som
kostnadsfri PDF från Skolverkets webbplats:
skolverket.se/publikationer

ISSN: 1103-2421
ISRN: SKOLV-R-484-SE

Omslagsbild: Kenneth Hellman / Scandinav Bildbyrå
Grafisk form: AB Typoform

Skolverket, Stockholm, 2019

Förord

Denna registerstudie har följt samtliga 9 540 elever som började på något av de fyra introduktionsprogrammen programinriktat individuellt val, preparandutbildning, yrkesintroduktion samt individuellt alternativ (språkin introduktion har exkluderats) över en lång tidsperiod – från att de började sina gymnasiestudier på introduktionsprogram år 2012 och undersökt deras sysselsättning fem år senare, år 2017.

En majoritet av eleverna, 74 procent, är sysselsatta efter sina gymnasiestudier – antingen i förvärvsarbete eller i fortsatta studier. Men andelen sysselsatta varierar för de olika introduktionsprogrammen. Högst sysselsättning har elever som började på programinriktat individuellt val, 84 procent. Lägst har elever som började på individuellt alternativ, 65 procent. De flesta av eleverna som arbetar efter avslutat introduktionsprogram är sysselsatta inom vård och omsorg, oavsett vilket introduktionsprogram eleven började på.

Elevernas sysselsättning efter gymnasieskolan förklaras främst av förkunskaper från grundskolan samt om eleverna gjort övergångar till nationella program. Studien visar även att valet av introduktionsprogram har betydelse. Program med tydlig yrkesinriktning som programinriktat individuellt val och yrkesintroduktion leder med större sannolikhet till sysselsättning jämfört med preparandutbildning och individuellt alternativ.

I studien har också en grupp elever identifierats som varje år börjar på introduktionsprogram och saknar godkända betyg i samtliga ämnen från grundskolan.

Rapporten har skrivits av Per Alvant (projektledare) i samarbete med Jens Ekblom, båda verksamma vid Skolverkets avdelning för Analys. Tack till Lisa Ekehult, Agnetha Kronqvist, Thomas Vamos samt Anders Widholm för värdefulla synpunkter.

Stockholm, oktober 2019

Peter Fredriksson
Generaldirektör

Per Alvant
Undervisningsråd

Innehåll

Förord	3
Sammanfattning	6
Elevernas förkunskaper och bakgrund	6
Elevernas studieresultat i gymnasieskolan	7
Elevernas sysselsättning efter gymnasieskolan	7
Inledning	9
Syfte, frågeställning och avgränsningar	9
Centrala begrepp	11
Introduktionsprogrammen och deras syfte	12
Elevernas bakgrund och förkunskaper	14
Flest elever går individuellt alternativ	14
Kvinnor och män	15
Föräldrarnas utbildningsnivå	15
Svensk och utländsk bakgrund	16
Meritvärden från grundskolan	17
Elever som saknar godkänt betyg i matematik, engelska och svenska	20
Elever med noll i meritvärde från grundskolan	22
Elevernas studieresultat i gymnasieskolan	26
Övergångar till nationella program	26
Antal år eleverna går i gymnasieskolan	27
Åtta av tio elever som övergår, övergår till ett yrkesprogram	28
En av tre elever har fått ett gymnasieintyg	30
Kurser som eleverna läser på introduktionsprogrammen	32
Elever som endast gått på introduktionsprogram	33
Elevernas sysselsättning efter avslutade gymnasiestudier	35
Sysselsättning – en översiktsbild	35
Övergång till nationellt program har betydelse för sysselsättning	36
Individuellt alternativ	38
Yrkesintroduktion	39
Preparandutbildning	39
Programinriktat individuellt val	40
Skillnader i bransch och vidare studier	40
Små skillnader i sysselsättning mellan kvinnor och män	42
Elever födda utomlands har högst sysselsättning	42
Meritvärdet från grundskolan påverkar sysselsättningen	43
Fördjupad analys av sysselsättning	45

Slutsatser	47
Tre av fyra elever sysselsatta efter introduktionsprogram	47
En stor andel elever utan ett enda godkänt betyg	48
Introduktionsprogrammen fungerar i huvudsak som det var tänkt	48
Stora utmaningar på individuellt alternativ	51
Skolverkets fortsatta arbete med introduktionsprogram	52
Bilaga	53
Beskrivning av variabeln för sysselsättning	53
Beskrivning av modell för regression	54

Sammanfattning

Varje år börjar omkring 15 000 elever på gymnasieskolans introduktionsprogram. Studier på introduktionsprogrammen syftar bland annat till att elever ska bli behöriga till vidare studier på nationella program eller ska förbereda eleverna för ett arbete. Skolverket har i ett flertal tidigare rapporter fokuserat på språkintröduktion. I denna rapport undersöker vi de fyra övriga introduktionsprogrammen programinriktat individuellt val, preparandutbildning, yrkesintröduktion samt individuellt alternativ.

Studien är en registerstudie och utgår från de 9 540 elever som hösten 2012 började på något av de undersökta introduktionsprogrammen. I rapporten undersöks elevernas väg genom gymnasieskolan och vilken sysselsättning eleverna hade fem år senare i form av arbete eller studier. Det har möjliggjort för analyser av hur olika bakgrundsfaktorer, studievägar på olika program samt studieresultat påverkat utfallet av sysselsättning.

I rapportens avslutande kapitel "slutsatser" finns också en analys av om introduktionsprogrammen motsvarat riksdagens och regeringens intentioner. Följande är i korthet rapportens resultat.

Elevernas förkunskaper och bakgrund

Studien visar att gemensamt för nästan samtliga elever som börjar på de undersökta introduktionsprogrammen är att de saknar tillräckligt många godkända betyg från ämnen i grundskolan för att bli behöriga till ett nationellt program. Jämfört med elever på nationella program är det också betydligt vanligare att elever på de undersökta introduktionsprogrammen har föräldrar med högst gymnasial utbildning. En större andel har också utländsk bakgrund.

Vanligast att sakna betyg i matematik från grundskolan

Det i särklass vanligaste ämnet att sakna godkänt betyg i från grundskolan är matematik, vilket 79 procent av eleverna som börjar på introduktionsprogram gör. Därefter följer ämnet engelska, där 59 procent av eleverna saknar godkänt betyg samt ämnet svenska eller svenska som andraspråk som 50 procent saknar godkänt betyg i.

Högst förkunskaper på programinriktat val – lägst på individuellt alternativ

Elever som börjar på programinriktat individuellt val och preparandutbildning har generellt betydligt högre studieresultat från grundskolan jämfört med elever som börjar på yrkesintröduktion och individuellt alternativ. Högst förkunskaper har elever som börjar på programinriktat individuellt val, där 90 procent av eleverna endast saknar ett godkänt betyg i ett av ämnena matematik, engelska och svenska eller svenska som andraspråk. Lägst förkunskaper har elever som börjar på individuellt alternativ, där över hälften av eleverna, 55 procent, saknar godkänt betyg i samtliga tre grundskoleämnena matematik, engelska och svenska eller svenska som andraspråk. Dessa elever är ofta mycket långt ifrån att bli behöriga till ett nationellt program.

Elever som saknar godkänt betyg i samtliga grundskolans 16 ämnen

Det finns en förhållandevis stor elevgrupp, omkring 1 500 elever, som varje år börjar på ett introduktionsprogram och som har noll i så kallat meritvärde från grundskolan. Det innebär att eleverna inte har godkänt betyg i något av de 16 ämnena från grundskolan. Majoriteten, 57, procent, har svensk bakgrund. Majoriteten, 74 procent, har gått i grundskolan. Övriga 26 procent som inte gått i grundskolan är nyinvandrade elever som börjat direkt på gymnasieskolans introduktionsprogram samt elever som kommer från grundsärskolan. Gruppen ska inte förväxlas med den stora gruppen nyinvandrade elever som börjar på språkin introduktion. På individuellt alternativ är det omkring 30 procent av eleverna, alltså nästan var tredje elev, som varje år saknar godkänt betyg i samtliga ämnen från grundskolan.

Elevernas studieresultat i gymnasieskolan

Av de 9 540 eleverna som började ett introduktionsprogram år 2012 har drygt hälften, 56 procent, övergått till ett nationellt program. Knappt hälften av eleverna, 44 procent, återfanns dock endast på introduktionsprogram.

Majoriteten av eleverna som börjar på individuellt alternativ och yrkesintroduktion läser endast på ett introduktionsprogram, och omkring 60 procent av eleverna övergår inte till ett nationellt program.

På programinriktat individuellt val och preparandutbildning övergår den stora majoriteten, omkring 75 procent av eleverna, till ett nationellt program. Vanligaste programmen att övergå till är fordons- och transportprogrammet, bygg- och anläggningsprogrammet samt vård- och omsorgsprogrammet.

Elevernas sysselsättning efter gymnasieskolan

Majoriteten sysselsatta efter introduktionsprogram – de flesta i vårdjobb

Sysselsättningen skiljer sig för elever som börjar på de olika introduktionsprogrammen. Högst sysselsättning har elever som började på programinriktat individuellt val där 83 procent av eleverna arbetade eller studerade, följt av elever som började på preparandutbildning och yrkesintroduktion där 77 respektive 72 procent arbetade eller studerade. Lägst sysselsättning har elever som började på individuellt alternativ där 65 procent av eleverna arbetade eller studerade.

Det vanligaste arbetet att hamna i är arbeten inom vård och omsorg, oavsett vilket introduktionsprogram eleverna började på. Det är mindre vanligt att eleverna studerar. Bland eleverna som studerar är studier på kommunal vuxenutbildning vanligast följt av studier på folkhögskola.

Högre förkunskaper från grundskolan, högre andel som arbetar eller studerar

Studien visar att sysselsättningen efter gymnasieskolan är starkt kopplat till vilka förkunskaper elever har med sig från grundskolan när de börjar på gymnasieskolans introduktionsprogram. Ju högre meritvärde eleverna har från grundskolan när de börjar på introduktionsprogram på gymnasieskolan, desto högre är sysselsättningen efter gymnasieskolan.

Elevergruppen med noll i meritvärde, dvs. elever som saknar godkänt betyg i samtliga grundskoleämnena, har den största andelen, 40 procent, som varken arbetar eller studerar efter sina gymnasiestudier. Samtidigt visar studien att även bland eleverna med noll i meritvärde var majoriteten, 60 procent, sysselsatta i arbete eller studier efter sina gymnasiestudier, vilket får ses som en förhållandevis hög andel.

Elever som övergår till nationella program har högre sysselsättning

Studien visar på ett generellt mönster. Elever som endast bedriver sina studier på introduktionsprogram har lägst andel som är sysselsatta i arbete eller studier, 63 procent. För gruppen som övergått till ett nationellt program är sysselsättningen högre, 78 procent. Högst sysselsättning har elever som övergått till ett nationellt program och som även har tagit examen, 90 procent. Mönstret är genomgående för samtliga undersökta introduktionsprogram.

Introduktionsprogram med yrkesinriktning leder till jobb i högre utsträckning

Elevernas sysselsättning efter gymnasieskolan förklaras främst av förkunskaper från grundskolan (meritvärdet) samt om eleverna gör övergångar till ett nationellt program. Studien visar dock att vid sidan av dessa faktorer har det också betydelse vilket introduktionsprogram eleven väljer. Program med en tydlig yrkesinriktning som programinriktat val och yrkesintroduktion leder med större sannolikhet till sysselsättning jämfört med preparandutbildning och individuellt alternativ.

Studien visar att bland elevgruppen som börjat på individuellt alternativ och yrkesintroduktion och endast läst introduktionsprogram är det stor skillnad i hur stor andel som är sysselsatta i arbete efter sina gymnasiestudier, där endast 30 procent av eleverna som läst individuellt alternativ arbetade jämfört med 50 procent av eleverna som läst yrkesintroduktion.

Elever födda utomlands är sysselsatta i högre utsträckning

Bland elever som börjar på de undersökta introduktionsprogrammen är det något vanligare att elever som är födda utomlands har sysselsättning efter sina gymnasiestudier jämfört med elever som är födda i Sverige. Mönstret är genomgående för samtliga undersökta introduktionsprogram. Denna skillnad i sysselsättning kan inte förklaras med att gruppen utlandsfödda elever i högre utsträckning har bättre meritvärden från grundskolan eller tar examen i högre utsträckning än elever födda i Sverige. I analysen konstateras att denna skillnad finns, men vad den beror på har inte kunnat besvaras inom ramen för denna studie, som bygger på registerdata.

Inledning

Varje år börjar omkring 15 000 elever på gymnasieskolans introduktionsprogram. Introduktionsprogrammen samlar elever som inte uppnått behörighet till gymnasieskolans nationella program. Studier på introduktionsprogrammen syftar bland annat till att elever ska bli behöriga till vidare studier på nationella program eller ska förbereda eleverna för ett arbete. Skolverket har i ett flertal tidigare rapporter främst analyserat introduktionsprogrammet språkintröduktion.¹

I denna rapport undersöks de fyra övriga introduktionsprogrammen programinriktat individuellt val, preparandutbildning, yrkesintroduktion samt individuellt alternativ. Preparandutbildning har dock avskaffats från och med den 1 juli 2019.² Undersökningen utgår från de 9 540 elever som hösten 2012 började på ett introduktionsprogram. Skolverket har undersökt hur stor andel av dessa elever som börjat på respektive program som 2017 har en sysselsättning i form av arbete eller studier samt andelen som varken arbetar eller studerar.

Syfte, frågeställning och avgränsningar

Rapporten är en del av Skolverkets uppdrag att följa upp och analysera gymnasieskolan och elevers fortsatta studier och arbete efter avslutad utbildning.³

Utmärkande för studien är den longitudinella designen, dvs. att vi via sammankoppling av olika register kan följa en elevkull som börjar på introduktionsprogram, deras väg genom gymnasieskolan och vilken sysselsättning de har efter de avslutade gymnasiestudierna. Den longitudinella designen möjliggör också för analyser av hur olika bakgrundsfaktorer, studievägar på olika program samt studieresultat påverkar utfallet av sysselsättning.

Syftet är att öka och fördjupa kunskapen om de elever som börjar på något av de fyra introduktionsprogrammen⁴ programinriktat individuellt val, preparandutbildning, yrkesintroduktion och individuellt alternativ och vad eleverna gör efter sina gymnasiestudier. De övergripande frågor som undersöks i rapporten är följande:

- Vilka förkunskaper och vilken bakgrund har elever som börjar på de olika introduktionsprogrammen?
- Vilka studieresultat uppnår eleverna i gymnasieskolan?
- Vilken sysselsättning har elever som började på de olika introduktionsprogrammen efter avslutade gymnasiestudier?
- Vilka faktorer kan förklara skillnaderna i sysselsättning?

Vi har analyserat skillnaderna i sysselsättning utifrån faktorer som skillnader i betyg från grundskolan, utländsk och svensk bakgrund, kön samt elevernas

---

1. Se bland annat: Skolverket (2018). *Uppföljning av språkintröduktion*. Rapport 469. En rapport som berör samtliga introduktionsprogram är Skolverket (2014). *Intröduktionsprogram*. Rapport 413. En sammanställning över kunskap om intröduktionsprogram finns i Statens offentliga utredningar (2016). *En gymnasieutbildning för alla – åtgärder för alla unga som ska påbörja och fullfölja en gymnasieutbildning*. SOU 2016:77, s. 549–592.

2. Prop. 2017/18:183, bet. 2017/18:UbU23, rskr. 2017/18:309. Samtidigt bytte intröduktionsprogrammet Programinriktat individuellt val namn till Programinriktat val.

3. 2 och 9 §§ förordningen (2015:1047) med instruktion för Statens skolverk.

4. I den vidare rapporten refererar begreppet ”intröduktionsprogram” till de fyra programmen programinriktat individuellt val, preparandutbildning, yrkesintroduktion och individuellt alternativ om inte annat anges. Språkintröduktion har exkluderats.

studieresultat i gymnasieskolan. Med sysselsättning menar vi om eleverna arbetar, studerar eller varken arbetar eller studerar efter genomförda gymnasiestudier. Det ger oss möjligheten att utifrån resultaten analysera om introduktionsprogrammen motsvarar riksdagens och regeringens intentioner. Det gör vi i ett avsnitt i rapportens avslutande slutsatser.

För att belysa den elevgrupp som börjar på introduktionsprogram och hur deras förutsättningar skiljer sig jämfört med elever som börjar på nationella program, görs jämförelser med motsvarande uppgifter för elever på nationella program.

Population och avgränsningar

Populationen i rapporten är de 9 540 eleverna som hösten 2012 (läsåret 2012/2013) började ett introduktionsprogram på programinriktat individuellt val, preparandutbildning, yrkesintroduktion eller individuellt alternativ. Elever som har tillfälliga personnummer (saknar personnummer alternativt har skyddad identitet) har exkluderats då de inte är möjliga att följa över tid, vilket var 98 individer.

Uppföljningen av introduktionsprogram omfattar inte elever på språkintröduktion. Det huvudsakliga skälet till det är att Skolverket i flera andra tidigare rapporter belyst språkintröduktion medan den grupp elever som av andra skäl påbörjar ett introduktionsprogram inte är lika väl beskriven. Ett annat skäl är att en stor del av eleverna på språkintröduktion ofta kan sakna personnummer, vilket medför tekniska hinder vid en registerstudie att följa eleverna över tid.

Den del av rapporten där vi undersöker vilken sysselsättning eleverna har efter avslutade gymnasiestudier är baserad på registeruppgifter om huruvida eleverna arbetar eller studerar. Uppgifterna baseras bland annat på inkomst-uppgifter under ett år och avläses i november månad. Under denna rapports framtagande var inkomståret 2017 den senaste tillgängliga statistiken över sysselsättning som fanns att tillgå för gruppen elever som började 2012.⁵

Antalet personer i populationen i rapportdelen som beskriver sysselsättning är 8 574 av de 9 540 elever som började på introduktionsprogram. Våra analyser visar att av de 9 540 eleverna som började på introduktionsprogram år 2012 var det 966 elever, vilket motsvarar tio procent, som alltjämt var registrerade i gymnasieskolan år 2017, dvs. de återfanns ett eller båda läsåren 2016/17 och 2017/18. Dessa 966 elever har av den anledningen exkluderats då de ännu inte hunnit få någon sysselsättning efter sina gymnasiestudier. Beräkningar av motsvarande tio procent elever som började på introduktionsprogram tidigare läsår som avslutat gymnasieskolan visar att denna elevgrupp endast påverkar uppgifterna om sysselsättningen marginellt för den totala gruppen.

Datamaterial och tillvägagångssätt

Rapporten är en fördjupning och ett komplement till Skolverkets officiella statistik om elever och deras studieresultat i gymnasieskolan. De statistiska beskrivningarna som presenteras i rapporten utgår från redan insamlade registerdata över samtliga elever som inledde gymnasiestudier läsåret 2012/13 som använts vid publicering av officiell statistik om elever och skolor i gymnasieskolan läsåret 2013/14 och 2014/2015. Samtliga analyser och databearbetningar är dock nya och har gjorts inom ramen för denna studie.

---

5. Se bilaga för detaljerad information om sysselsättning.

Centrala begrepp

Introduktionsprogram

Begreppet introduktionsprogram omfattar i rapporten de fyra introduktionsprogrammen:

- programinriktat individuellt val
- preparandutbildning
- yrkesintroduktion
- individuellt alternativ

Språkintröduktion, som är det femte introduktionsprogrammet, omfattas således inte i begreppet introduktionsprogram om inte annat anges i texten.

Sysselsättning

Begreppet sysselsättning avser om eleverna efter de avslutat sina studier i gymnasieskolan var förvärvsarbetande eller studerande under kalenderåret 2017. Elever som under år 2017 har varit registrerade både som förvärvsarbetande och studerande har kategoriserats som förvärvsarbetande. För mer utförlig information om sysselsättning och vilka arbeten samt studier som redovisas i variabeln, se bilaga.

Genomsnittligt meritvärde från grundskolan

Meritvärde är en sammanräkning av betyg för ansökan och antagning till gymnasieskolan. Meritvärdet utgörs av summan av betygsvärdena för de 16 bästa betygen efter att eleven avslutat årskurs 9. Betygen omvandlas till följande värden: A (20), B (17,5), C (15), D (12,5), E (10), F (0). Efter år 2013 har beräkningsgrunderna för genomsnittligt meritvärde modifierats något och elever

kan i stället för maximalt 320 få 340 i meritvärde då ytterligare ett slutbetyg tagits med i beräkningen. Denna rapport utgår från elever som började i gymnasieskolan hösten 2012, vilket innebär att meritvärdet beräknas från 16 ämnen och eleverna maximalt kan ha 320 i meritvärde. Elever som har meritvärde noll är inkluderade i samtliga beräkningar i denna rapport. Elever med noll i meritvärde utgörs av elever utan godkända betyg i samtliga ämnen i avgångsregistret från årskurs 9. Elever med noll i meritvärde kan också utgöras av elever som kommer från grundskolan samt nyinvandrade elever som börjar direkt på gymnasieskolans introduktionsprogram. För mer information, se avsnittet *Elever med noll i meritvärde från grundskolan*.

Nybörjare i gymnasieskolan

Nybörjare avser elever som aldrig tidigare varit registrerade i gymnasieskolan, dvs. elever som går för första gången i år 1. I denna rapport ingår nybörjarelever läsåret 2012/13. Elever med tillfälliga personnummer har exkluderats på grund av att det inte är möjligt att följa dessa över tid.

Svensk och utländsk bakgrund

Svensk bakgrund avser elever som är födda i Sverige med minst en förälder född i Sverige. Elever med utländsk bakgrund avser elever som är födda utomlands eller elever som är födda i Sverige med båda föräldrarna födda utomlands.

Introduktionsprogrammen och deras syfte

De nuvarande introduktionsprogrammen infördes tillsammans med den nya skollagen som började tillämpas höstterminen 2011. Regeringen hade bedömt att det tidigare individuella programmet inte var ändamålsenligt bland annat eftersom alla elever inte behövde en utbildning som i första hand skulle leda till behörighet till ett nationellt program. I stället behövdes olika studievägar för att bidra till ökade möjligheter till etablering på arbetsmarknaden eller till vidare studier.⁶ Därför ersattes det tidigare individuella programmet med fem olika introduktionsprogram: preparandutbildning, programinriktat individuellt val, yrkesintroduktion, individuellt alternativ och språkintroduktion.

Preparandutbildning

Programmets syfte var att elever som fullföljt årkurs 9 i grundskolan utan att ha uppnått behörighet till ett visst nationellt program skulle uppnå sådan behörighet. Det skulle enligt förarbetena vara ett tydligt alternativ för att skapa en flexibel övergång till ett nationellt program. Eleverna förväntades vara studiemotiverade med en klar ambition att nå behörighet till ett visst nationellt program. Däremot har det inte funnits några särskilda behörighetskrav för att bli antagen till preparandutbildning. Som regel skulle preparandutbildning omfatta högst ett år och elever som inte uppnådde behörighet under detta år skulle i stället erbjudas yrkesintroduktion och individuellt alternativ.

Från och med hösten 2019 har detta program avskaffats. Regeringen har bland annat konstaterat att programmet har haft svårt att i tillräckligt stor utsträckning uppfylla syftet att elever inom ett år ska bli behöriga till ett nationellt program. Programinriktat individuellt val framstår enligt regeringen däremot som ett förhållandevis väl fungerande introduktionsprogram. Det introduktionsprogrammet ska därför anpassas för att ta emot elever som hittills sökt till preparandutbildning.⁷

Programinriktat individuellt val

Programmets syfte var ursprungligen att elever som inte var behöriga till ett nationellt yrkesprogram så snart som möjligt skulle kunna antas till ett yrkesprogram. Det var avsett för ungdomar med dokumenterat god studieförmåga och med avsikten att söka ett yrkesprogram. Från och med hösten 2019 byter programmet namn till Programinriktat val och ska syfta till att elever ska få en utbildning som är inriktad mot antingen ett yrkesprogram eller ett högskoleförberedande program.⁸

Det finns krav på viss behörighet för att en elev ska kunna antas till introduktionsprogrammet. Regeringen har menat att förutsättningarna därmed skulle öka för att eleverna skulle kunna gå vidare till ett nationellt program.⁹ I samband med att preparandutbildning avskaffas och programinriktat individuellt val byter namn till programinriktat val, övervägde regeringen att även ändra behörighetskraven till programmet. Några remissinstanser hade framfört

---

6. Prop. 2009/10:165, s. 426f.

7. Prop. 2017/18:183, s. 103.

8. Prop. 2017/18:183, s. 103.

9. Behörighetskraven är att eleven måste ha ett godkänt betyg i svenska eller svenska som andraspråk. Därutöver måste eleven ha godkända betyg i engelska eller matematik samt i minst fyra andra ämnen, eller godkända betyg i engelska och matematik samt i minst tre andra ämnen (17 kap. 10 § skollagen [2010:800]).

farhågorna att behörighetskraven skulle göra att elever som tidigare kommit in på preparandutbildning nu kommer att få svårt att komma in på programinriktat val. Regeringen valde dock att föreslå riksdagen att behålla dagens behörighetsregler.

Yrkesintroduktion

Programmets syfte är att ge elever en yrkesinriktad utbildning som underlättar för dem att etablera sig på arbetsmarknaden eller som leder till studier på ett yrkesprogram. Till skillnad från preparandutbildning och programinriktat individuellt val är syftet inte enbart att eleven ska kunna gå över till ett nationellt program. Regeringen menade när programmet infördes att vissa elever snabbt skulle kunna gå över till ett nationellt yrkesprogram, medan andra förväntades gå hela sin gymnasietid på yrkesintroduktion. Det finns ingen reglering om hur lång utbildningen i yrkesintroduktion förväntas vara.

Utbildningen är öppen för elever som inte är behöriga till ett nationellt yrkesprogram. Elever från grundsärskolan ska erbjudas yrkesintroduktion om de önskar sådan utbildning och hemkommunen bedömer att de har förutsättningar att klara utbildningen.

Individuellt alternativ

Syftet med individuellt alternativ är att eleverna ska gå vidare till yrkesintroduktion, annan fortsatt utbildning eller arbetsmarknaden. Programmet är avsett för ungdomar som behöver ytterligare kunskaper och vägledning för att kunna gå vidare i sin kunskapsutveckling. Regeringen menade exempelvis att det kan handla om ungdomar som vill ha en mer allmänt inriktad utbildning eller som har stora kunskapsbrister och svag motivation.

Utbildningen är öppen för elever som inte är behöriga till ett nationellt yrkesprogram. Även på individuellt alternativ ska elever från grundsärskolan kunna tas emot om hemkommunen bedömer att de har förutsättningar att klara utbildningen. Inte heller för individuellt alternativ finns någon reglering av hur lång utbildningen förväntas vara.

Språkintröduktion

Språkintröduktion finns för ungdomar som nyligen har anlänt till Sverige och som inte har de godkända betyg som krävs för behörighet till ett nationellt program. Tyngdpunkten i utbildningen ska vara i det svenska språket för att ungdomarna ska kunna gå vidare till ett annat intröduktionsprogram, ett nationellt program eller till annan utbildning.

Elevernas bakgrund och förkunskaper

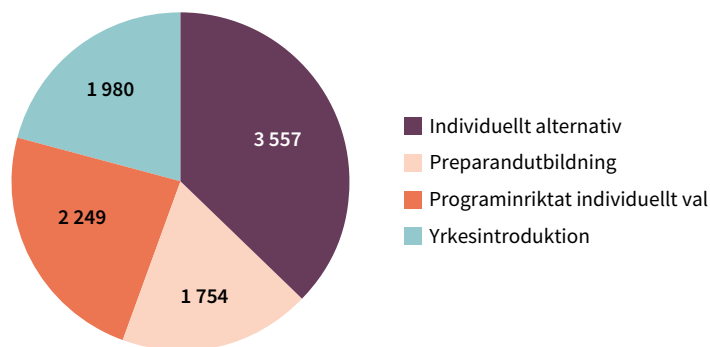
I detta kapitel undersöker vi huvudsakligen vilken bakgrund och vilka förkunskaper eleverna hade när de började på något av de studerade introduktionsprogrammen (språkintrouktion är exkluderat) i gymnasieskolan läsåret 2012/13.

Det som presenteras för eleverna på de studerade introduktionsprogrammen är föräldrarnas utbildningsnivå, utländsk och svensk bakgrund, meritvärde från grundskolan, vilka ämnen från grundskolan där eleverna oftast saknade godkända betyg samt en fördjupning av elever som har noll i meritvärde. I kapitlet presenteras också uppgifter över hur många elever som gick på respektive introduktionsprogram samt fördelningen av andelen män och kvinnor på respektive program.

Flest elever går individuellt alternativ

Sammanlagt började 9 540 elever på något av de fyra introduktionsprogrammen individuellt alternativ, programinriktat individuellt val, preparandutbildning eller yrkesintroduktion läsåret 2012/2013. Dessa elever betecknas som nybörjarelever vilket innebär att de tidigare inte varit registrerade i gymnasieskolan.¹⁰

Diagram 1. Antal elever som började på respektive introduktionsprogram läsåret 2012/2013.

Individuellt alternativ var det program där störst antal elever började, drygt 3 500, vilket motsvarar 37 procent av det totala elevantalet för de redovisade introduktionsprogrammen. Därefter kom programinriktat individuellt val med 24 procent av eleverna och yrkesintroduktion med 21 procent. Preparandutbildning var det minsta introduktionsprogrammet där 18 procent av eleverna började sina gymnasiestudier.

En jämförelse visar att samtidigt började 3 806 elever på språkintrouktion läsåret 2012/2013. Även om samtliga fyra introduktionsprogram som presenteras i denna rapport var för sig är mindre till elevantalet än språkintrouktion är det på dessa fyra program som den stora majoriteten av eleverna på introduktionsprogram börjar sina gymnasiestudier varje läsår.

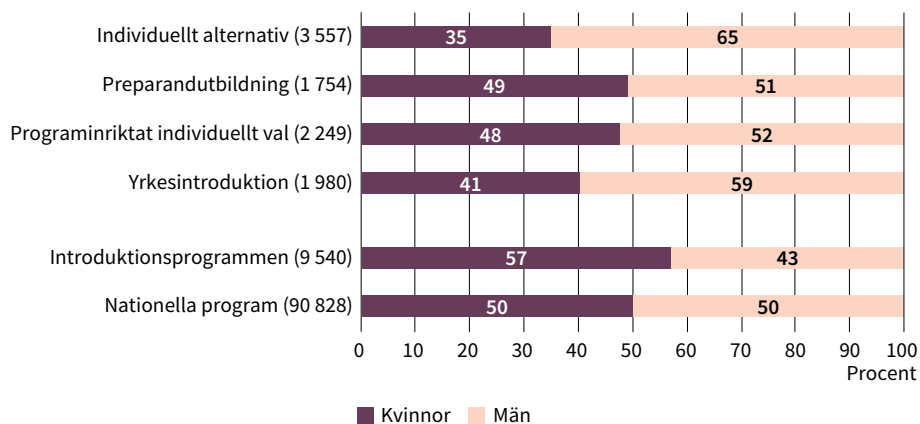
10. Elever med tillfälliga personnummer har exkluderats och ingår inte i de 9 540 eleverna.

Kvinnor och män

Det är vanligare att män börjar på introduktionsprogram än kvinnor. Diagram 2 visar fördelningen av män och kvinnor på de olika introduktionsprogrammen.

Diagram 2. Andelen kvinnor och män uppdelat på nationellt program och introduktionsprogram. Procent.

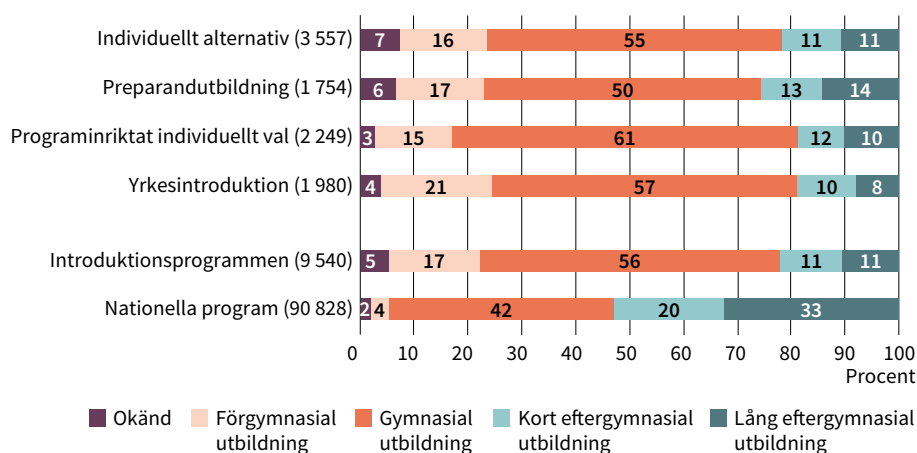
På de redovisade introduktionsprogrammen var det 43 procent kvinnor och 57 procent män som började hösten 2012. Bland elever som började på nationella program motsvarande läsår var könsfördelningen jämn, med 50 procent kvinnor och 50 procent män.

Kvinnorna och männen utgjorde ungefär lika stor andel på programinriktat val och preparandutbildning. På individuellt alternativ och yrkesintroduktion var andelen kvinnor som började i minoritet.

Föräldrarnas utbildningsnivå

Diagrammet visar att det finns betydande skillnader i föräldrarnas utbildningsnivå mellan elever som börjar på introduktionsprogram jämfört med elever som börjar på nationella program.

Diagram 3. Andel elever uppdelat efter föräldrarnas högsta utbildningsnivå på nationellt program och introduktionsprogram. Procent.

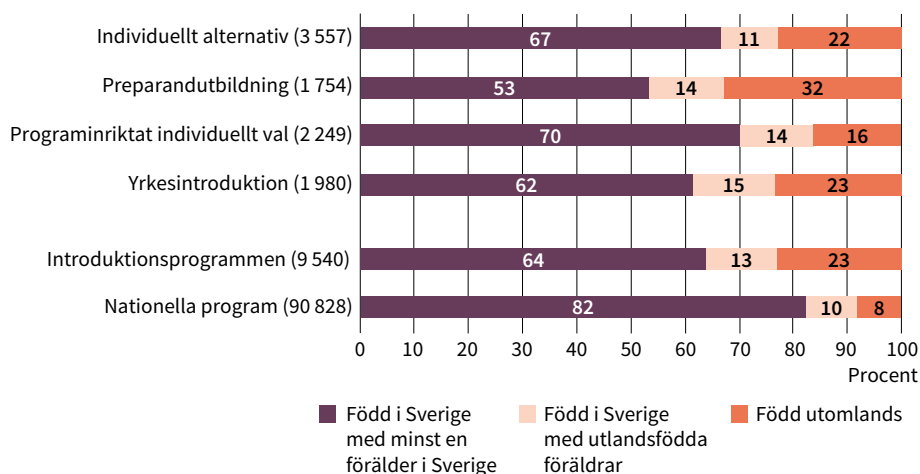

Bland elever som började på introduktionsprogram är det omkring 20 procent av eleverna som har föräldrar med eftergymnasial utbildning. Det kan jämföras med elever som började nationella program där drygt 50 procent av eleverna har föräldrar som har eftergymnasial utbildning. Det är också betydligt vanligare bland elever på introduktionsprogram att ha föräldrar som endast har förgymnasial utbildning, 15–21 procent, jämfört med elever som börjar på nationella program, där endast 4 procent av eleverna har föräldrar med förgymnasial utbildning. Yrkesintroduktion var det introduktionsprogram som har den minsta andelen (18 procent) med elever vars föräldrar har eftergymnasial utbildning. Preparandutbildning var det introduktionsprogram där största andelen (27 procent) har föräldrar med eftergymnasial utbildning.

Svensk och utländsk bakgrund

Diagrammet visar hur stor andel av eleverna på de undersökta introduktionsprogrammen och de nationella programmen som har svensk och utländsk bakgrund. Med utländsk bakgrund menas att eleven är född utomlands eller att eleven är född i Sverige men att båda föräldrarna är födda utomlands.

Diagram 4. Utländsk/svensk bakgrund uppdelat på nationellt program och introduktionsprogram. Procent.

Not: Observera att introduktionsprogrammet språkintrödningsprogram alltså inte ingår i analysen.

Diagrammet visar att det var en större andel elever som börjar på introduktionsprogram som har utländsk bakgrund jämfört med elever som började på nationella program. Av de elever som började introduktionsprogram höstterminen 2012 var det 36 procent som antingen var födda utomlands eller hade två föräldrar som var födda utomlands. Motsvarande andel på nationella program var 18 procent. Främst är det andelen elever som är födda utomlands som är högre på introduktionsprogram, 23 procent, jämfört med 8 procent på nationella program.

Störst andel elever med utländsk bakgrund återfinns på preparandutbildning där omkring 47 procent har utländsk bakgrund. De två introduktionsprogram som har minst andel elever med utländsk bakgrund är individuellt alternativ och programinriktat individuellt val, där 33 respektive 30 procent av eleverna har utländsk bakgrund.

Även om andelen elever med utländsk bakgrund som börjar på introduktionsprogrammen är större jämfört med eleverna som börjar nationella program, är elever med svensk bakgrund i majoritet på samtliga redovisade introduktionsprogram. Det har att göra med att språkintröduktion exkluderats i denna rapport. På språkintröduktion har i princip samtliga elever utländsk bakgrund.

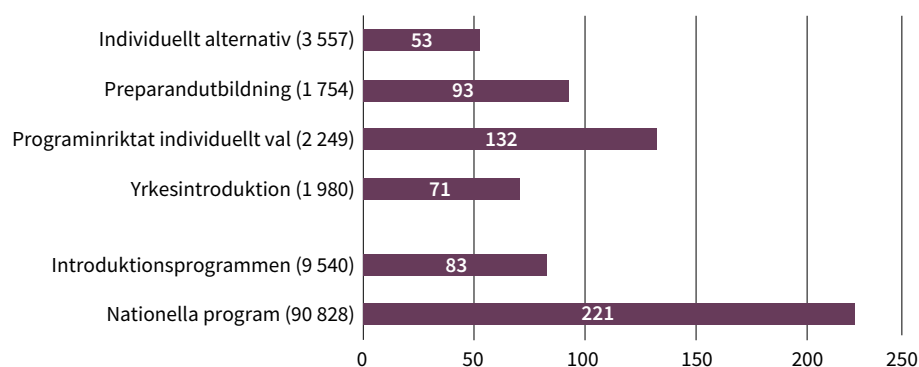
Meritvärden från grundskolan

I detta avsnitt av rapporten undersöker vi vilka förkunskaper eleverna som börjar på introduktionsprogram har med sig från grundskolan. Gemensamt för nästan samtliga elever som börjar på introduktionsprogram är att de saknar tillräckligt många godkända betyg från ämnen i grundskolan för att bli behöriga till ett nationellt program. För att bli behörig till ett yrkesprogram krävs godkänt betyg i matematik, engelska och svenska eller svenska som andraspråk samt godkänt i fem andra ämnen. För att bli behörig till ett högskoleförberedande program krävs godkänt betyg i matematik, engelska och svenska eller svenska som andraspråk samt nio andra ämnen.¹¹

Stora skillnader i genomsnittligt meritvärde för elever som börjar på olika introduktionsprogram

I diagrammet visas vilket genomsnittligt meritvärde eleverna har inrapporterat från grundskolan när de börjar på gymnasieskolans introduktionsprogram (utan hänsyn till senare kompletteringar med betyg från exempelvis sommarskola). En elev som får betyget E, det vill säga godkänt betyg, i samtliga 16 ämnen från grundskolan får meritvärdet 160, vilket är en referens som kan användas för att förstå de olika meritvärdena som presenteras för de olika introduktionsprogrammen.¹² En elev som får högsta betyget i samtliga ämnen skulle ha ett meritvärde på 320.

Diagram 5. Genomsnittligt meritvärde bland elever som börjar på nationella program och introduktionsprogram.

11. 16 kap. 30 och 31 §§ skollagen (2010:800).

12. Elever kan också antas till nationella program där man gör undantag från kravet att ha godkänt i engelska från årskurs 9. Undantag anges i 16 kap. 32 § skollagen. I Skolverkets registerdata finns ingen möjlighet att se om en elev blivit antagen till ett nationellt program med undantag.

Det genomsnittliga meritvärdet för eleverna som börjar på introduktionsprogrammen är betydligt lägre än för elever som börjar på de nationella programmen. Det är också naturligt eftersom introduktionsprogrammen är till för elever som inte har uppnått tillräckliga resultat i grundskolan för att vara behöriga till ett nationellt program.

Lägst genomsnittligt meritvärde, 53, har elever som börjar på individuellt alternativ. Meritvärde 53 motsvaras av att en elev får godkänt betyg (betyget E) i mellan 5 och 6 av grundskolans 16 ämnen. Övriga grundskoleämnen har eleven inte fått godkänt betyg i. I praktiken varierar elevers meritvärden. Den stora majoriteten av betygen från grundskolan är dock ofta underkända för elever som börjar på individuellt alternativ.

Högst genomsnittligt meritvärde, 132, har elever som börjar på programinriktat individuellt val, vilket ungefär motsvarar godkänt betyg i 13 av grundskolans 16 ämnen. Det hänger samman med att programinriktat individuellt val är det enda av introduktionsprogrammen som har specifika antagningskrav för elever som söker från grundskolan. De specifika antagningskraven avspeglar sig i högre meritvärden från grundskolan och att en betydligt större andel elever har godkänt i fler av ämnena matematik, engelska och svenska eller svenska som andraspråk jämfört med elever som börjar på de övriga introduktionsprogrammen.¹³

Sammantaget kan sägas att det finns förhållandevis stora genomsnittliga skillnader i vilka förkunskaper eleverna har från grundskolan när de börjar de olika introduktionsprogrammen. Det är också förväntat med tanke på att introduktionsprogrammen har olika inriktning och är avsedda för elever med olika förutsättningar. Elevgruppen som börjar på individuellt alternativ och yrkesintroduktion har i genomsnitt lägst förkunskaper från grundskolan och är längst ifrån att bli behöriga till ett nationellt program. Elevgruppen som börjar på preparandutbildning och särskilt programinriktat individuellt val har relativt övriga introduktionsprogram bättre förkunskaper från grundskolan.

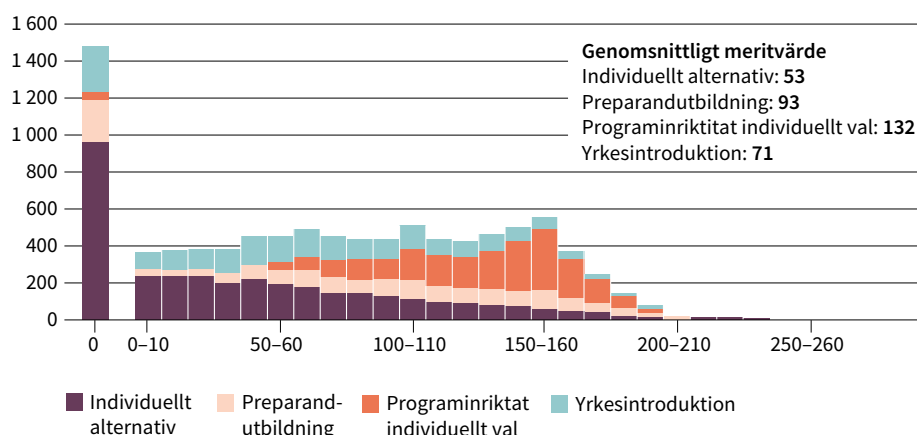
En förhållandevis stor andel elever har inte godkänt betyg i något av grundskolans 16 ämnen

Diagrammet visar hur fördelningen av meritvärden ser ut för eleverna som började på introduktionsprogram. Vågräta axeln är indelad i steg om tio meritpoäng. Lodrätta axeln visar antalet elever. Varje stapel redovisar således hur stort antal elever som återfinns inom dessa 10 meritpoäng.

---

13. För att vara behörig till programinriktat individuellt val krävs ska en elev ha godkänt i svenska eller svenska som andraspråk, matematik och engelska samt minst tre andra ämnen eller svenska eller svenska som andraspråk, matematik eller engelska och minst fyra andra ämnen.

Diagram 6. Fördelning av antal elever utifrån deras meritvärden samt vilket introduktionsprogram de började på.

Omkring 1 500, av de 9 540 som började på de undersökta introduktionsprogrammen 2012 har noll i meritvärde från grundskolan (den höga stapeln till vänster). Elever med noll i meritvärde från grundskolan återfinns på samtliga introduktionsprogram, men den stora majoriteten av eleverna började på individuellt alternativ. Andelen elever med noll i meritvärde utgör 15 procent av eleverna som började på introduktionsprogram 2012. Meritvärdet noll från grundskolan innebär att eleverna saknar godkänt betyg i samtliga 16 ämnen från grundskolan. Vi kommer senare i detta kapitel att ytterligare analysera vilka elever som fått noll i meritvärde.

Fördelningen av antalet elever är sedan relativt jämn med omkring 400–500 elever för varje steg mellan 10 och 160 i meritvärde. Antalet elever sjunker markant efter 160 i meritvärde. Elever som har över 200 i meritvärde från grundskolan är mycket sällsynta på introduktionsprogram.

Det minsta meritvärdet som behövs för att bli behörig till ett nationellt program är 80 poäng. Det innebär godkänt i åtta ämnen, varav godkända betyg i de tre ämnena matematik, engelska och svenska eller svenska som andraspråk ska ingå bland de åtta ämnena. Hälften av eleverna som börjar på introduktionsprogram, 49 procent, har 80 poäng eller mer i meritvärde. Poängmässigt skulle dessa elever kunna ha tillräckligt med godkända poäng för att bli behöriga till ett nationellt yrkesprogram, men eleverna saknar i princip alltid minst ett godkänt betyg i något av ämnena matematik, svenska eller svenska som andraspråk och engelska som behövs för att bli behörig till ett nationellt program. Vanligast är att sakna betyg i matematik (se vidare analys).

Det finns också en liten grupp, omkring 3 procent, som är behöriga till nationella program men som ändå börjat på introduktionsprogram. Dessa är elever som uppfyller behörighetskraven men där huvudmannen för utbildningen kan ha bedömt att det finns synnerliga skäl att i stället ta emot dessa ungdomar på introduktionsprogrammen yrkesintroduktion eller individuellt alternativ.¹⁴

14. 17 kap. 11 § 2 st. skollagen (2010:800) samt 6 kap. 2 § gymnasieförordningen (2010:2039). Det kan till exempel handla om en elev som står i begrepp att helt avbryta sina studier och där yrkesintroduktion eller individuellt alternativ framstår som de enda alternativen till detta (prop. 2009/10:165, s. 450).

Elever som saknar godkänt betyg i matematik, engelska och svenska

I tabellen visas i vilket av ämnena matematik, engelska och svenska eller svenska som andraspråk som det är vanligast att eleverna som börjar på introduktionsprogram inte har med sig godkända betyg i från grundskolan.

Tabell 1. Andel elever som saknar godkända betyg i ämnena engelska, matematik och svenska eller svenska som andraspråk från grundskolan när de börjar introduktionsprogram läsåret 2012/13. Procent.

Andel (%) elever som inte har godkänt betyg					
Ämnen i grundskolan	Totalt	Individuellt alternativ	Yrkesintroduktion	Preparandutbildning	Programinriktat individuellt val
Matematik	79	85	84	74	70
Engelska	59	71	71	54	34
Svenska	50	71	65	49	5

Det i särklass vanligaste grundskoleämnet som eleverna har underkänt i är matematik, följt av engelska och svenska eller svenska som andraspråk. Bland samtliga 9 540 elever som började på introduktionsprogram är det 79 procent av eleverna (7 580 elever) som saknar godkänt betyg i ämnet matematik från grundskolan. Andelen som saknar godkänt betyg varierar mellan de olika introduktionsprogrammen. Vanligast är det på individuellt alternativ där 85 procent av eleverna saknar godkänt betyg i matematik. På programinriktat val är det minst andel som saknar godkänt betyg i matematik, 70 procent.

Det näst vanligaste ämnet att sakna godkänt betyg i är engelska. Bland samtliga elever som började på de undersökta introduktionsprogrammen är det 59 procent som saknar godkänt betyg i engelska från grundskolan. Vanligast är det på individuellt alternativ och yrkesintroduktion, där 71 procent på respektive program saknade godkänt betyg i engelska. På programinriktat val är det minst andel som saknar godkänt betyg i engelska, 34 procent.

Något färre elever saknar godkänt betyg i svenska eller svenska som andraspråk, 50 procent, jämfört med engelska (59 procent) från grundskolan när de börjar introduktionsprogrammet.¹⁵

Vanligast är det på individuellt alternativ att sakna godkänt betyg i svenska eller svenska som andraspråk (71 procent), följt av yrkesintroduktion (65 procent) och preparandutbildning (49 procent). På programinriktat val är det mycket få elever, 5 procent, som saknar godkänt betyg i svenska eller svenska som andraspråk från grundskolan. Noterbart är att en större andel elever med utländsk bakgrund börjar på preparandutbildning och yrkesintroduktion jämfört med individuellt alternativ. Ändå är det en större andel som klarat godkänt betyg i svenska eller svenska som andraspråk på dessa två program jämfört med individuellt alternativ.

Sammantaget har matematik som enskilt ämne utgjort den största utmaningen i grundskolan för elever som börjar på introduktionsprogram. Engelska

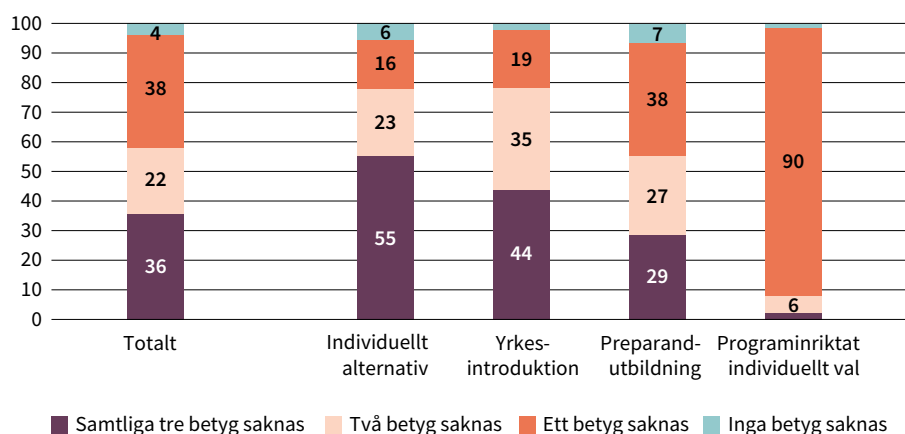
15. Av de totalt 4 760 eleverna som fått ett godkänt betyg i svenska är det 1 007 elever som hade läst svenska som andraspråk, vilket motsvarar 21 procent.

och svenska eller svenska som andraspråk har också inneburit utmaningar i grundskolan, men inte i samma utsträckning som matematiken i den undersökta gruppen.

Stor andel elever främst på individuellt alternativ saknar godkända betyg i samtliga tre ämnen matematik, engelska och svenska från grundskolan

Det är stora variationer mellan de olika introduktionsprogrammen i hur stor andel av eleverna som saknar godkända betyg från grundskolan i ett, två eller samtliga tre av ämnena matematik, engelska och svenska eller svenska som andraspråk. För att ha möjligheten att göra en övergång till ett nationellt program från ett introduktionsprogram krävs godkänt i dessa tre ämnen. En elev som saknar ett godkänt betyg i ett av dessa ämnen från grundskolan kan vara förhållandevis nära att göra en övergång till ett nationellt program. En elev som saknar godkänt betyg i samtliga tre ämnen matematik, engelska och svenska eller svenska som andraspråk är jämförelsevis längre ifrån att göra en övergång till ett nationellt program.

Diagram 7. Andel på respektive introduktionsprogram som saknar betyg i grundskoleämnena matematik, engelska och svenska eller svenska som andraspråk. Procent.

På programmet individuellt alternativt är det över hälften av eleverna, 55 procent, som saknar godkänt betyg i samtliga tre ämnena matematik, engelska och svenska eller svenska som andraspråk från grundskolan. Det är också vanligt på yrkesintroduktion att sakna godkänt betyg i dessa tre ämnen, vilket gäller för 44 procent av eleverna. Programinriktat val sticker ut där majoriteten, 90 procent, endast saknar godkänt betyg i ett ämne, vilket hänger samman med att programmet är det enda introduktionsprogram som har behörighetskrav. På preparandutbildning är fördelningen av elever mer jämn. Omkring en tredjedel av eleverna som börjar på programmet saknar ett godkänt betyg, en tredjedel saknar två betyg och en tredjedel saknar tre betyg.

På samtliga undersökta introduktionsprogram finns också en liten andel elever, 2–7 procent, som har godkänt betyg i samtliga ämnena matematik, engelska och svenska eller svenska som andraspråk från grundskolan. Flertalet av dessa elever tillhör den grupp om 3 procent elever av 9 540 som är behöriga till nationella program men som trots behörigheten börjat på introduktionsprogram.

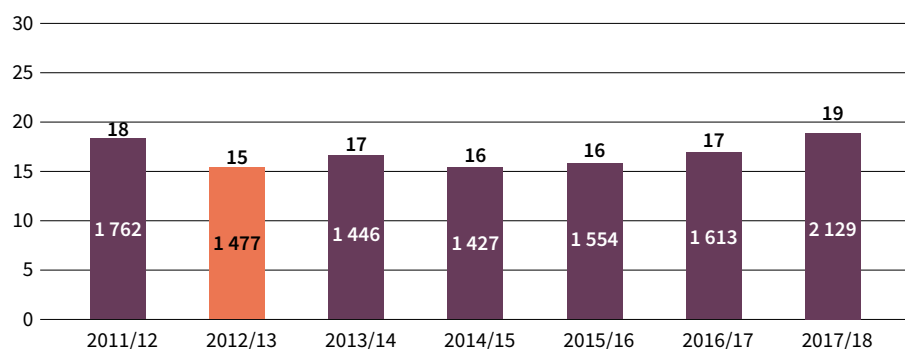
Elever med noll i meritvärde från grundskolan

Vid analysen av fördelningen av meritvärden framkom att det finns en förhållandevis stor elevgrupp som börjar gymnasieskolans introduktionsprogram med noll i meritvärde, det vill säga att de inte har godkänt i något av grundskolans 16 ämnen. I detta avsnitt undersöker vi närmare denna specifika elevgrupp.

Knappt två av tio elever som börjar på introduktionsprogram varje år har noll i meritvärde

Diagrammet visar att elevgruppen som börjar på introduktionsprogram med noll i meritvärde uppvisar en stabilitet över tid.

Diagram 8. Andel och antal elever över tid som saknar godkända betyg i samtliga grundskoleämnen när de börjar gymnasieskolan av elever som började på de fyra undersökta introduktionsprogrammen. Procent.

Gruppen utgör varje läsår 15–19 procent av den totala gruppen elever som börjar sina gymnasiestudier på något av de undersökta introduktionsprogrammen individuellt alternativ, yrkesintroduktion, preparandutbildning och programinriktat individuellt val.

Lägst andel med noll i meritvärde, 15 procent, började introduktionsprogram läsåret 2012/13, vilket är den elevgrupp som undersöks i denna rapport. Läsåret 2017/18 utgjorde andelen med noll i meritvärde 19 procent av eleverna som började introduktionsprogram.

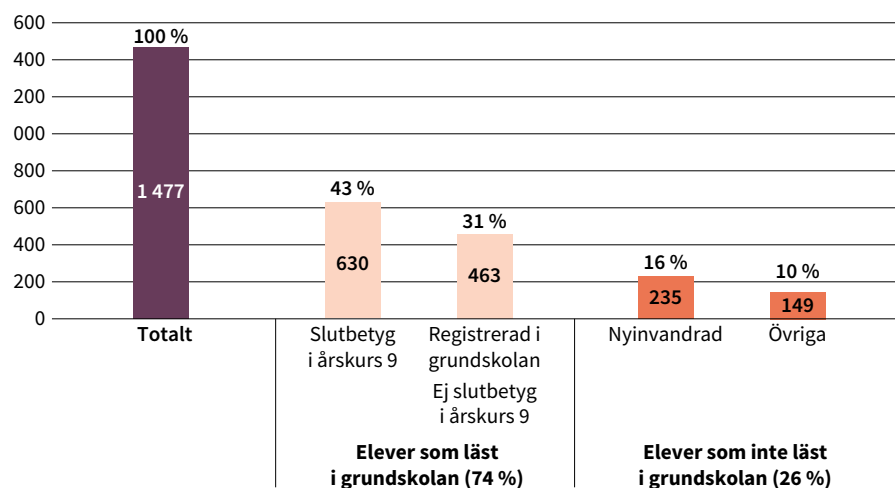
Eleverna med noll i meritvärde som undersöks i denna rapport och som redovisas i tidsserien ovan ska inte sammanblandas med den kraftiga ökning av antalet elever som skett på språkintröduktion under motsvarande läsår. Eleverna som började på språkintröduktion har exkluderats och är inte föremål för undersökningen i denna rapport.

Sju av tio elever som hade noll i meritvärde har läst i grundskolan

Sammanlagt var det 1 477 elever av de 9 540 eleverna som började på introduktionsprogram hösten 2012 som hade noll i meritvärde från grundskolan.

Diagram 9. Beskrivning av elever som läsåret 2012/2013 började introduktionsprogram med noll i meritvärde från grundskolan.

Bland de 1 477 eleverna som hade noll i meritvärde när de började på ett introduktionsprogram i gymnasieskolan, har 74 procent tidigare *läst i grundskolan*.

- 43 procent (630 elever) har fått ett inrapporterat slutbetyg från årskurs 9.
- 31 procent (463 elever) har varit registrerade grundskolans årskurs 7, 8 eller 9 men saknar inrapporterat slutbetyg.

Övriga 26 procent av de 1 477 eleverna som hade noll i meritvärde har *inte läst i grundskolan*.

- 16 procent (235 elever) är nyinvandrade elever som inte återfunnits i grundskolan. Sammantaget finns 288 nyinvandrade elever bland de 1 477 eleverna. Övriga 53 nyinvandrade elever återfinns bland de elever som läst i grundskolan.
- 10 procent (149 elever) utgörs av övriga elever. Dessa elever återfinns inte i statistiken över elever som gått i grundskolan eller kan klassas som nyinvandrade. Sannolikt består dessa 149 elever till stor del av elever som övergått från grundsärskolan till introduktionsprogrammen individuellt alternativ och yrkesintroduktion.¹⁶

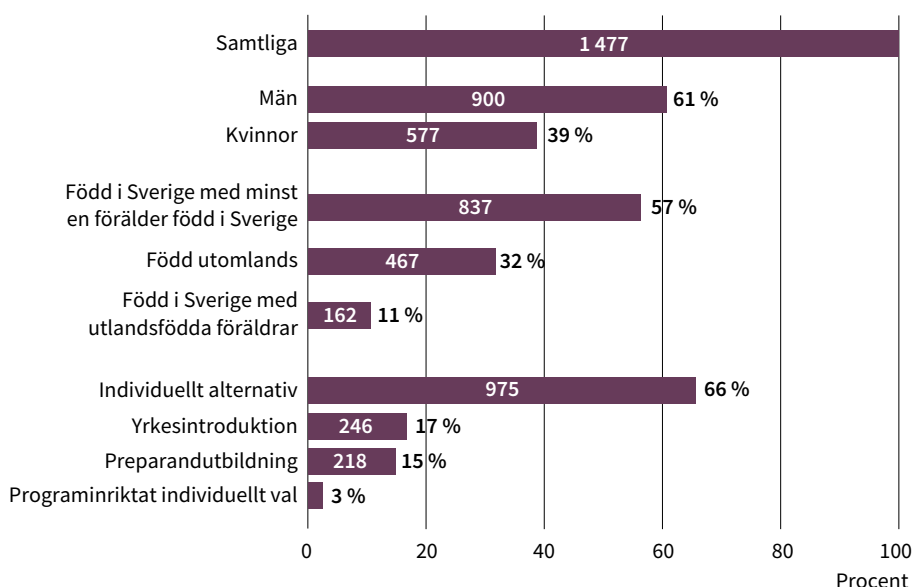
16. Skolverket har hittills endast samlat in och publicerat elevstatistik om grundsärskolan på grupp nivå, inte på individnivå. Vi kan därför inte följa specifika individer från grundsärskolan och antagandet att dessa 149 elever med noll i meritvärde till stor del utgörs av elever från grundsärskolan är därmed behäftat med viss osäkerhet. Enkäter som tidigare genomförts med rektorer för introduktionsprogram ger dock stöd för detta antagande. I enkäterna framkom att sammanlagt omkring 550 elever från grundsärskolan återfinns på skolenheter i gymnasieskolan som ger individuellt alternativ och språkintroduktion, oavsett när de började sina gymnasiestudier. Att omkring en knapp tredjedel av dessa 550 elever, dvs. 149 elever, börjar år 1 på introduktionsprogram, förefaller inte orimligt. Uppgifterna redovisas i Skolverket (2014) *Introduktionsprogram*. Rapport 413. Antagandet att dessa 149 elever övergått från grundsärskolan stärks också av att över 85 procent av de 149 eleverna börjat på antingen individuellt alternativ och yrkesintroduktion, som är de två introduktionsprogram som tar emot elever från grundsärskolan.

Skolverket har inga uppgifter om varför de 463 elever som återfinns på introduktionsprogram, och som varit inskrivna i årskurs 7, 8 eller 9, saknar inrapporterat slutbetyg från årskurs 9. En förklaring kan vara att eleven avbrutit sina studier och i stället för slutbetyg har fått ett avgångsintyg.¹⁷

Majoriteten av eleverna med noll i meritvärde har svensk bakgrund

För att ytterligare fördjupa kunskapen om elevgruppen med noll i meritvärde från grundskolan redogörs i diagrammet för hur många i gruppen som är kvinnor respektive män, hur stor andel som har utländsk respektive svensk bakgrund samt till vilka introduktionsprogram som denna grupp oftast övergår.

Diagram 10. Andel elever som saknar godkända betyg i samtliga ämnen från grundskolan. Uppdelat efter kön, svensk/utländsk bakgrund och startprogram.

Diagrammet visar att majoriteten av eleverna i gruppen med noll i meritvärde, 57 procent, har svensk bakgrund, det vill säga är födda i Sverige med minst en förälder född i Sverige.

Övriga 43 procent har utländsk bakgrund, varav 32 procent av eleverna är födda utomlands och 11 procent är födda i Sverige men har utlandsfödda föräldrar. Det kan jämföras med samtliga introduktionsprogram som undersöks i denna rapport där 64 procent av eleverna har svensk bakgrund och 36 procent utländsk bakgrund. Det är endast en något större andel som har utländsk bakgrund i denna grupp med noll i meritvärde jämfört med andelen med utländsk bakgrund för samtliga introduktionsprogram som undersöks i denna rapport.

Diagrammet visar att 61 procent är män och 39 procent kvinnor av de 1 477 eleverna med noll i meritvärde från grundskolan. Könsfördelningen i gruppen med

17. Enligt 6 kap. 14 § skolförordningen (2011:185) ska slutbetyg utfärdas när skolplikten upphör eller när eleven har slutfört den högsta årskursen, dvs. åk 9 i grundskolan. Om en elev avgår från utbildningen utan att slutbetyg utfärdas ska ett *avgångsintyg* utfärdas som ska innehålla ett antal uppgifter om elevens skolgång (se 6 kap. 17 §). Det är dock viktigt att poängtera att förutom ett avgångsintyg så ska en skriftlig bedömning ges i varje avslutat ämne som en elev inte har godkänt betyg i (se 10 kap. 22 § skollagen [2010:800]). Utöver detta får även de stödåtgärder som har vidtagits framgå, detta gäller även för de elever där betyg inte kunnat sättas pga. hög frånvaro (streck).

noll i meritvärde speglar i stort könsfördelningen för de 9 540 eleverna totalt, där männen utgjorde 57 procent och kvinnorna 43 procent.

Det är betydligt vanligare att eleverna med noll i meritvärde från grundskolan börjar på individuellt alternativ jämfört med de övriga introduktionsprogrammen. Hösten 2012 var det 66 procent av eleverna med noll i meritvärde som började på individuellt alternativ, vilket motsvarar 975 av de sammanlagt 1 477 eleverna med noll i meritvärde. Övriga elever i gruppen med noll i meritvärde fördelar sig främst på yrkesintroduktion (17 procent) och preparandutbildning (15 procent).

Närmare en tredjedel av eleverna som börjar på individuellt alternativ har noll i meritvärde från grundskolan

Tidigare har det visats att av de sammanlagt 1 477 eleverna med noll i meritvärde började två tredjedelar på individuellt alternativ och övriga tredjedelen återfanns på övriga introduktionsprogram. Som komplement redogörs i diagrammet för hur stor andel eleverna med noll i meritvärde utgör av samtliga elever som börjar på respektive introduktionsprogram.

Diagram 11. Andel elever som saknar godkända betyg i samtliga ämnen från grundskolan uppdelat på program. Procent.

Andelen elever med noll i meritvärde är vanligast förekommande på individuellt alternativ, där de utgjorde de 27 procent av de 3 557 eleverna som började på programmet år 2012. På individuellt alternativ utgör gruppen med noll i meritvärde dubbelt så stor andel som på preparandutbildning och yrkesintroduktion, där 12 procent av eleverna på vardera av programmen saknade betyg i samtliga grundskoleämnen. Med det behörighetskrav som finns för programinriktat individuellt val borde det inte finnas elever med noll i meritvärde, men 2 procent av eleverna som började på programmet hade noll i meritvärde hösten 2012.¹⁸

Andelen elever med noll i meritvärde som börjar på individuellt alternativ har varierat i liten utsträckning över tid, och mellan läsåren 2011/2012 – 2017/2018 har andelen med noll utgjort mellan 26–30 procent av det sammanlagda antalet elever som börjat på individuellt alternativ.

18. Av eleverna som började på programinriktat val år 2012 var det 38 av 2 249 elever som saknade betyg i samtliga ämnen från grundskolan.

Elevernas studieresultat i gymnasieskolan

I detta kapitel undersöker vi vilka studieresultat som eleverna som började på de undersökta introduktionsprogrammen uppnådde i gymnasieskolan. Det som huvudsakligen presenteras för de olika introduktionsprogrammen är:

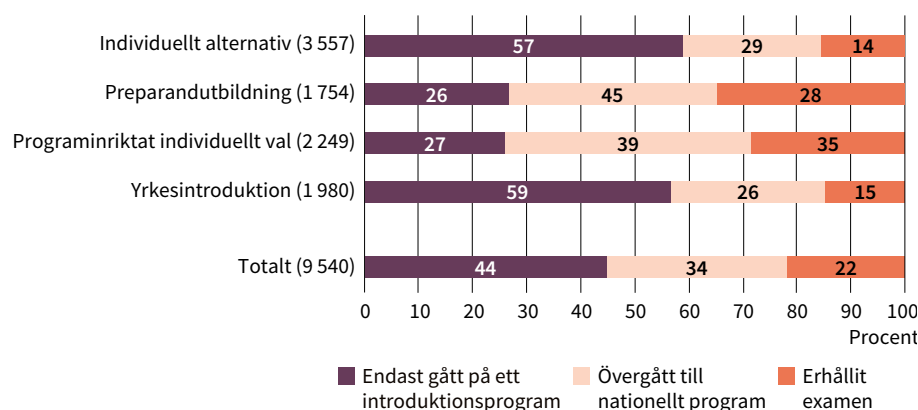
- Hur stor andel som övergår till nationella program.
- Vilka program som eleverna övergår till.
- Hur stor andel som tar gymnasieexamen.
- Vilka kurser som är vanliga att läsa.

Resultaten som presenteras är tänkta att skapa en fördjupad förståelse inför nästkommande kapitel som presenterar elevernas sysselsättning efter gymnasieskolan.

Övergångar till nationella program

Diagram 12 visar andelen elever som har gått över till ett nationellt program under den undersökta perioden. I diagrammet visas även hur stor andel från respektive introduktionsprogram som har tagit examen.

Diagram 12. Andel nybörjare på introduktionsprogram läsåret 2012/2013 som inte övergått, övergått samt erhållit examen inom sex läsår, avläst vårterminen 2018. Procent.

Av de 9 540 eleverna som började på introduktionsprogram hösten 2012 har följande studieresultat uppnåtts vid en avläsning av eleverna i juni 2018.

- Drygt hälften av eleverna, 56 procent eller 5 300 elever, har övergått till ett nationellt program under den undersökta perioden.
- 22 procent av eleverna har dessutom slutfört gymnasieskolan med examen.
- 44 procent eller 4 200 av eleverna återfanns endast på introduktionsprogram.

Det finns en tydlig skillnad mellan programmen där programinriktat individuellt val och preparandutbildning har betydligt större andel elever som övergår till nationella program och som tar examen jämfört med individuellt alternativ och yrkesintroduktion. På programinriktat individuellt val och preparandutbildning övergår den stora majoriteten, omkring 75 procent av eleverna, till ett nationellt program. Programinriktat individuellt val har den största andelen

som tar examen, 35 procent, följt av preparandutbildning där 28 procent av eleverna tagit examen.

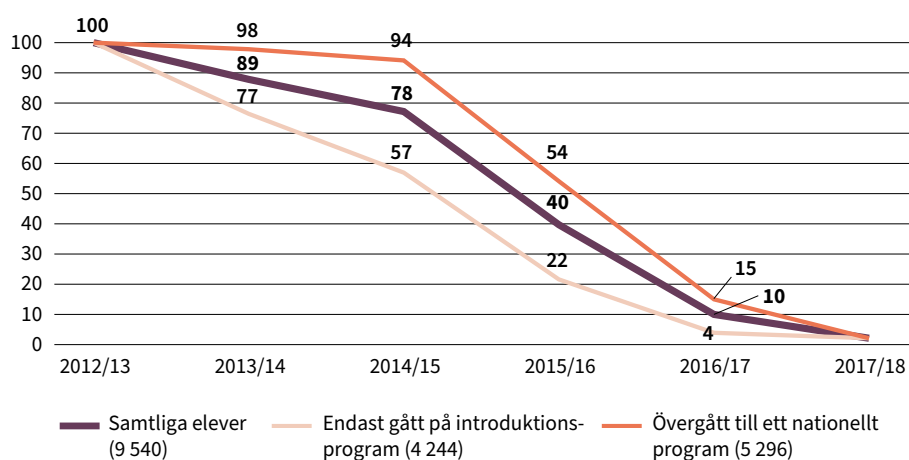
På individuellt alternativ och yrkesintroduktion är det en minoritet av eleverna, omkring 40 procent, som övergår till ett nationellt program. En förhållandevis liten andel har tagit gymnasieexamen, 14 procent av eleverna som började sina studier på individuellt alternativ och 15 procent av eleverna som började på yrkesintroduktion.

Antal år eleverna går i gymnasieskolan

I diagram 13 framgår hur stor andel av de undersökta eleverna som är kvar i gymnasieskolan vid ett visst år. Efter ett år ser vi exempelvis att 89 procent av samtliga elever som började ett introduktionsprogram 2012/13 är kvar i gymnasieskolan – antingen på ett nationellt program eller på ett introduktionsprogram. Ju längre tid som förflyter, desto fler elever hinner lämna gymnasieskolan. De nationella programmen är avsedda att genomgås på tre år, men särskilt för elever som påbörjar utbildningen på ett introduktionsprogram, kan tiden i gymnasieskolan bli längre.¹⁹

I diagrammet visas också skillnader mellan dem som endast läst på introduktionsprogram och elever som övergått till ett nationellt program från ett introduktionsprogram.

Diagram 13. Andel elever av samtliga som började ett introduktionsprogram 2012/13 och andel som finns kvar i gymnasieskolan varje läsår. Uppdelat på elever som övergått till ett nationellt program och elever som endast läst på introduktionsprogram. Procent.

Sammanlagt 78 procent av eleverna som började på introduktionsprogram hösten 2012 gick minst tre läsår i gymnasieskolan. Efter tredje läsåret sker en mycket kraftig minskning av eleverna som fortfarande finns kvar i gymnasieskolan. Det är betydligt färre av eleverna som fortfarande finns kvar i gymnasieskolan efter fyra år (40 procent) eller fem år (10 procent). Sex år efter att eleverna började på ett introduktionsprogram har i princip samtliga lämnat gymnasieskolan.

Elever som endast läst på introduktionsprogram går i genomsnitt färre år i gymnasieskolan jämfört med elever som övergått till ett nationellt program. Skillnaden är tydlig vid en avläsning läsåret 2014/15 då tre läsår förflutit sedan

19. 16 kap. 15 § skollagen (2010:800).

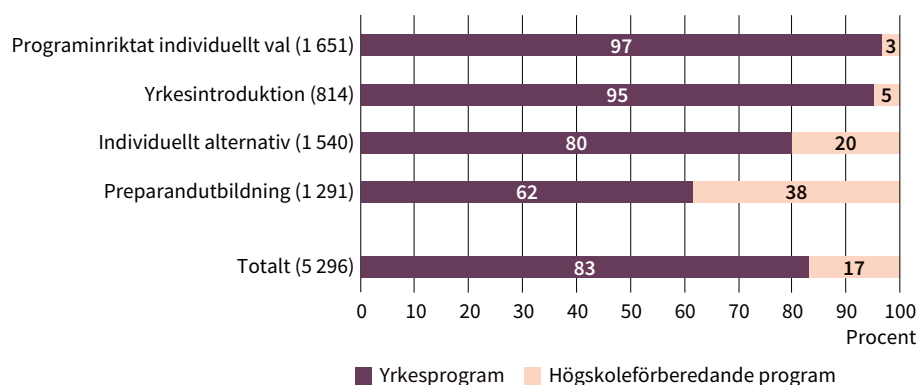
eleverna började gymnasieskolan på introduktionsprogram. Vid år tre är det 94 procent av eleverna som övergått till ett nationellt program som gått minst tre år i gymnasieskolan jämfört med 57 procent av eleverna som endast gått på introduktionsprogram.

Knappt hälften av eleverna som började på introduktionsprogram och endast gått på introduktionsprogram har således gått färre än tre läsår i gymnasieskolan. Bland eleverna som endast gått introduktionsprogram är det också 23 procent av eleverna som endast återfanns under ett läsår i gymnasieskolan.

Åtta av tio elever som övergår, övergår till ett yrkesprogram

Den stora majoriteten av eleverna som övergår från ett introduktionsprogram till ett nationellt program övergår till yrkesprogram. Endast en liten andel av eleverna övergår till ett högskoleförberedande program.

Diagram 14. Fördelning av andelen elever som övergår till yrkesprogram respektive högskoleförberedande program. Procent.

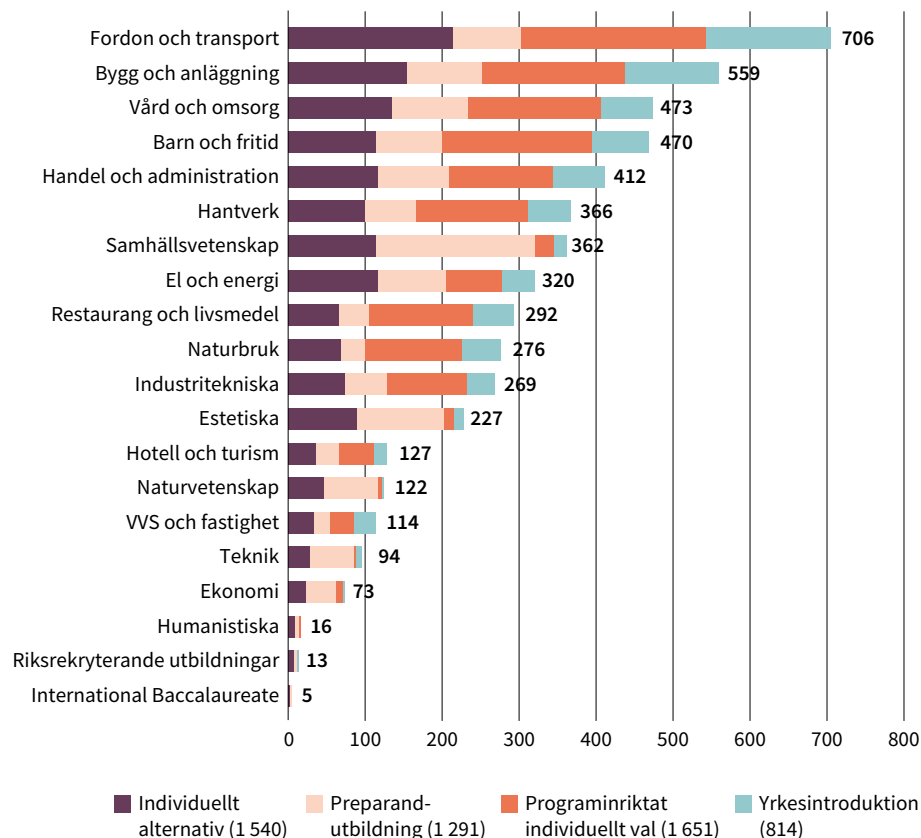
Bland eleverna som övergått hade totalt 83 procent gått över till ett yrkesprogram och 17 procent till ett högskoleförberedande program. För elever som började på programinriktat individuellt val och yrkesintroduktion så övergick eleverna nästan uteslutande till yrkesprogram. Preparandutbildning utgör relativt de övriga introduktionsprogrammen ett undantag där närmare 40 procent av eleverna som övergått, övergått till ett högskoleförberedande program.

Programinriktat individuellt val och yrkesintroduktion kan läsas inriktat mot ett specifikt nationellt program. Det var 2 165 elever som började programinriktat individuellt val eller yrkesintroduktion med inriktning mot ett nationellt program som övergick till ett nationellt program. Av dessa elever var det 1 737 elever eller 80 procent av eleverna som övergick till motsvarande nationella program. Detta var vanligare för elever som började på programinriktat individuellt val.

Vanligast att gå över till fordons- och transportprogrammet

I diagrammet visas vilka nationella program som det är vanligast att övergå till för elever som kommer från introduktionsprogram.

Diagram 15. Fördelning av antal elever efter nationellt program. Elever som övergår till nationellt program från introduktionsprogram.

De vanligaste programmen att övergå till från introduktionsprogram är fordons- och transportprogrammet följt av bygg- och anläggningsprogrammet. Vanligt är också att övergå till och vård- och omsorgsprogrammet samt barn- och fritidsprogrammet. Förhållandevis många av eleverna som övergår till något av dessa program kommer från programinriktat individuellt val och yrkesintroduktion. På programinriktat individuellt val och yrkesintroduktion är det i högre utsträckning än övriga introduktionsprogram möjligt att läsa yrkeskurser som riktar sig mot ett speciellt yrkesprogram jämfört med övriga introduktionsprogram.

Det enda högskoleförberedande programmet som finns med bland de tio vanligaste programmen att övergå till är samhällsvetenskapsprogrammet, dit 362 elever övergick. Av de elever som övergår till något av de högskoleförberedande programmen såsom samhällsvetenskapsprogrammet kom majoriteten från preparandutbildning.

Yrkesexamen betydligt vanligare än högskoleförberedande examen

Att det är betydligt vanligare bland elever som börjar på ett introduktionsprogram att övergå till ett yrkesprogram än ett högskoleförberedande program avspeglar sig också i utfärdande av examen.

Av de 5 296 elever som övergått till ett nationellt program var det sammanlagt 39 procent som tagit en gymnasieexamen. Det är en betydligt större andel av dessa utfärdade examen som kommer från ett yrkesprogram, 33 procent, jämfört högskoleförberedande program, 6 procent.

Tabell 2. Andel elever som erhållit en examen av elever som övergått till ett nationellt program.

	Antal	Högskoleförberedande examen	Yrkesexamen	Ej examen
Totalt	5 296	6 %	33 %	61 %
Individuellt alternativ	1 540	7 %	26 %	67 %
Preparandutbildning	1 291	15 %	23 %	62 %
Programinriktat individuellt val	1 651	1 %	46 %	53 %
Yrkesintroduktion	814	1 %	35 %	64 %

Bland elever som övergått från programinriktat individuellt val och yrkesintroduktion och som tagit examen är yrkesexamen helt dominerande. Endast en procent erhöll en högskoleförberedande examen. Preparandutbildning har den jämnaste fördelningen mellan de båda examenstyperna, men även här är det vanligare att ta yrkesexamen (23 procent) jämfört med högskoleförberedande examen (15 procent).

Tabellen visar också att andelen som inte tar examen är i majoritet i förhållande till dem som tar examen bland eleverna som övergått till ett nationellt program från de olika introduktionsprogrammen. På programinriktat individuellt val är det dock nästan jämt där drygt hälften av dem som övergick, 53 procent, inte tog examen medan 47 procent gjorde det.

En av tre elever har fått ett gymnasieintyg

Gymnasieintyg ska utfärdas för elever på introduktionsprogram om en elev har uppfyllt målen för den individuella studieplanen. Elever kan också få en sammanställning om de avbryter utbildningen på introduktionsprogram eller inte når målen med utbildningen enligt sin individuella studieplan.²⁰

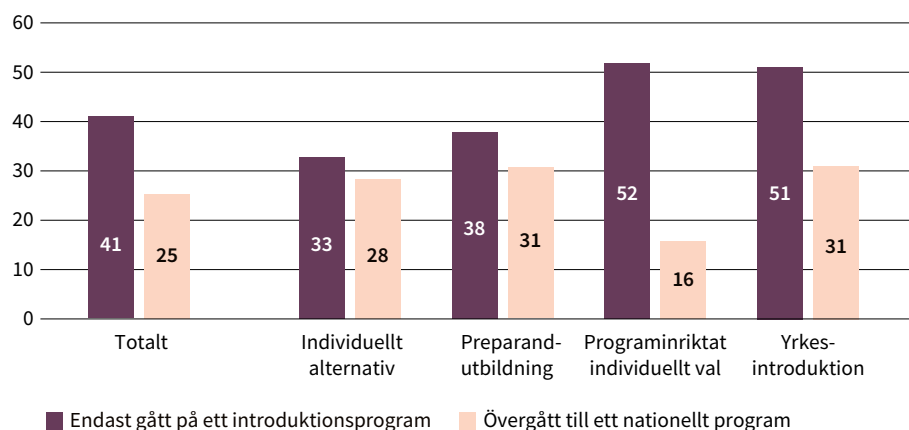
Sammanlagt är det 3 100 av de 9 540 elever (32 procent) som fått ett gymnasieintyg utfärdat. Med utfärdat menas i det här sammanhanget att gymnasieintyget ska bli inrapporterat till Skolverket via SCB.

20. 8 kap. § 20–22 gymnasieförordningen (2010:39)

Gymnasieintygen och tidpunkten för dess utfärdande hänger samman med målet i den individuella studieplanen som ska tas fram för varje elev som börjar på introduktionsprogram. Till skillnad från studier på nationella programmen som syftar till att en elev ska få en examen finns inte på samma sätt ett givet mål för introduktionsprogrammen.

Diagram 16. Andel utfärdade gymnasieintyg uppdelat på startprogram och övergång till nationellt program. Procent.

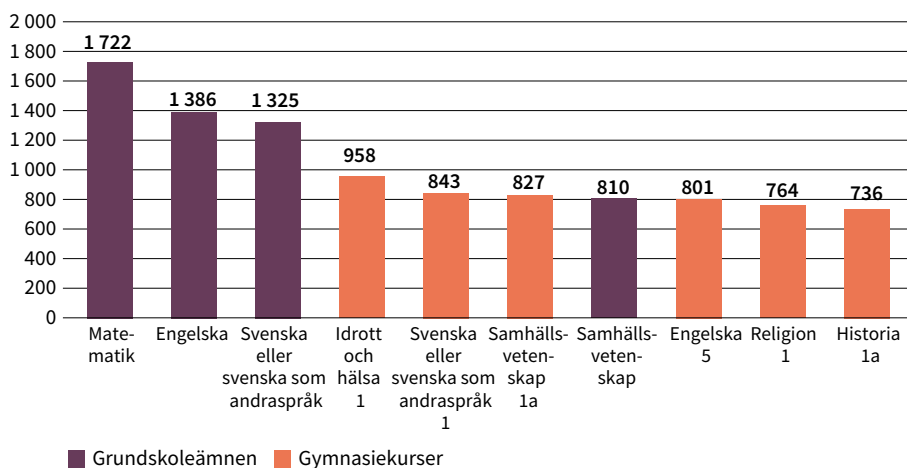

Det är vanligare att gymnasieintyg har utfärdats bland elever som endast gått introduktionsprogram jämfört med elever som övergått till ett nationellt program från ett introduktionsprogram. Av de elever som endast gått på introduktionsprogram är det totalt 41 procent som har fått ett gymnasieintyg utfärdat. Bland elever som övergått till ett nationellt program är det endast 25 procent som fått ett gymnasieintyg utfärdat. På programinriktat individuellt val och yrkesintroduktion är det över 50 procent av eleverna som endast läser på introduktionsprogram som fått ett gymnasieintyg jämfört med 38 procent på preparandutbildning och 33 procent på individuellt alternativ. För elever som övergått till ett nationellt program är det omkring 30 procent av eleverna som fått ett utfärdat gymnasieintyg av elever som börjat individuellt alternativ, yrkesintroduktion och preparandutbildning. Programinriktat individuellt val sticker ut med att endast 16 procent av eleverna som börjat på detta program och övergått har fått ett gymnasieintyg utfärdat. Som nämnts ovan är det mycket svårt att dra slutsatser om varför utfärdandet av gymnasieintyg varierar mellan olika introduktionsprogram då utfärdandet styrs av en elevs individuella studieplan.

Kurser som eleverna läser på introduktionsprogrammen

I diagrammet redovisas vilka kurser som är vanligast att läsa bland eleverna som började på de undersökta introduktionsprogrammen.

Diagram 17. Vanligaste gymnasiekurser eller grundskoleämnena som elever läser på introduktionsprogram. Kurserna baseras på utfärdade gymnasieintyg.

Grundskoleämnena matematik, engelska och svenska eller svenska som andraspråk är de vanligaste kurserna som återfinns i elevernas gymnasieintyg. Dessa tre ämnen sticker ut och är vanligast förekommande både för elever som endast varit registrerade på introduktionsprogram och för elever som övergått från ett introduktionsprogram till ett nationellt program. Matematik, engelska och svenska eller svenska som andraspråk är också de vanligaste ämnena att sakna godkänt betyg i från grundskolan när eleverna börjar på introduktionsprogram.

Idrott och hälsa 1 är den vanligast förekommande gymnasiekursen och ingår i 958 av de utfärdade gymnasieintygen. Därefter följer gymnasiekurserna svenska eller svenska som andraspråk 1 och samhällsvetenskap 1a. Noterbart är att matematik 1, som läses av samtliga elever på nationella program, inte är en gymnasiekurs som återfinns bland de tio vanligaste kurserna.

För elever som endast läser introduktionsprogram ingår i större utsträckning gymnasiekurser i gymnasieintyget. För elever som övergår till ett nationellt program från ett introduktionsprogram ingår främst grundskoleämnena i gymnasieintygen. Detta är delvis förväntat då elever som ska göra en övergång till ett nationellt program främst behöver ha godkänt i grundskoleämnena matematik, engelska och svenska eller svenska som andraspråk, vilket är kurser som tidigare i denna studie visats att en mycket stor del av eleverna som börjar på introduktionsprogram saknar godkända betyg i.

Det är mindre vanligt att yrkeskurser ingår i de utfärdade gymnasieintygen. Detta gäller både för elever som endast gått på introduktionsprogram och för elever som övergått till ett nationellt program. Entreprenörskap är den vanligast förekommande yrkeskursen som förekommer i 400 utfärdade gymnasieintyg följt av specialpedagogik 1 (185 gymnasieintyg) och kommunikation (173 gymnasieintyg).

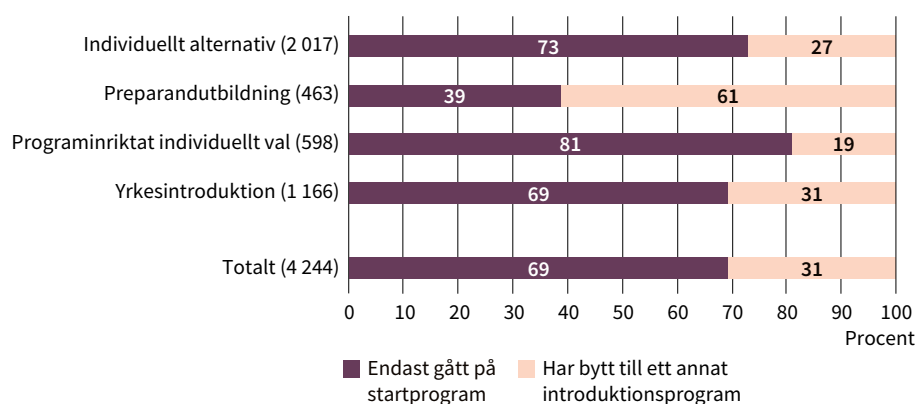
Elever som endast gått på introduktionsprogram

Som tidigare nämnts är det lite färre än hälften av de 9 540 eleverna som började på de undersökta introduktionsprogram – cirka 4 244 elever eller 44 procent – som inte övergått till ett nationellt program utan endast bedrivit sina gymnasiestudier på introduktionsprogram.

Förhållandevis ovanligt att byta program för elever som endast gått introduktionsprogram

I diagrammet visas hur vanligt det är att elever byter från ett introduktionsprogram till ett annat bland elever som endast varit registrerade på introduktionsprogram.

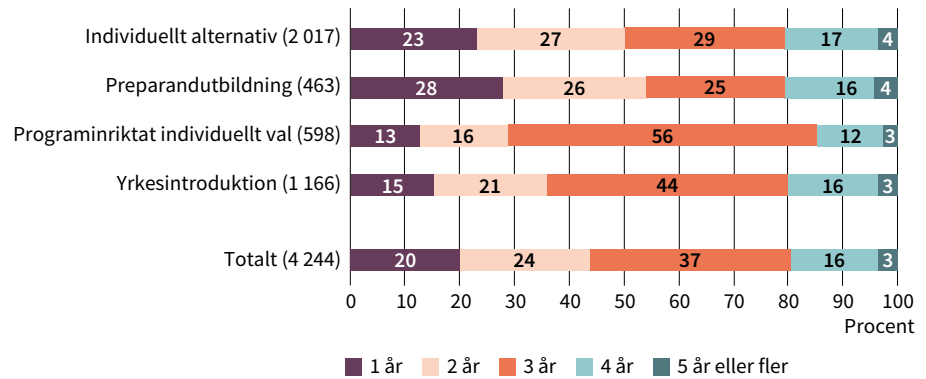
Diagram 18. Elever som endast gått på sitt startprogram eller bytt till ett annat introduktionsprogram. Uppdelat per program. Procent.

Diagrammet visar att bland de 4 244 elever som började på introduktionsprogram år 2012 och sedan inte övergått till ett nationellt program, är det en majoritet, sammanlagt 69 procent, som endast är registrerade på ett introduktionsprogram och inte bytt till ett annat. Högst är andelen för elever som började på programinriktat individuellt val och lägst är det för elever som började på preparandutbildning. Det är även de två programmen där störst andel elever övergått till ett nationellt program av samtliga 9 540 elever.

I diagrammet som följer framgår det hur många år eleverna går på introduktionsprogram. Det är 44 procent av dessa elever som endast går 1–2 år i gymnasieskolan och störst är den andelen för elever som började på preparandutbildning med 54 procent följt av 50 procent för elever som började på individuellt alternativ.

Diagram 19. Antal läsår i gymnasieskolan för elever som endast gått introduktionsprogram. Uppdelat på program de började. Procent.

Det är vanligast för elever som börjar på programinriktat individuellt val och yrkesintroduktion att gå 3 eller fler år på ett introduktionsprogram. För yrkesintroduktion kan detta förklaras av programmets syfte att kunna ge en yrkesutgång. Förmodligen är det även så att programinriktat individuellt val uppfyller samma funktion som yrkesintroduktion för elever som inte övergår till ett nationellt program.

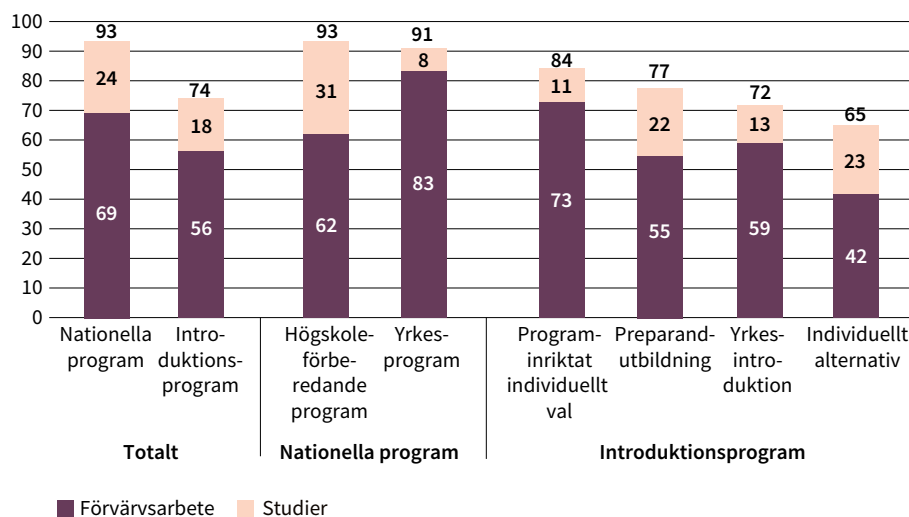
Elevernas sysselsättning efter avslutade gymnasiestudier

I detta kapitel undersöker vi vad eleverna som började på introduktionsprogram är sysselsatta med efter avslutade gymnasiestudier. Vi undersöker hur stor andel av dessa eleverna som arbetar eller studerar år 2017 och hur stor andel som varken arbetar eller studerar, dvs. saknar sysselsättning.²¹

Sysselsättning – en översiktsbild

I diagrammet visas hur stor andel av eleverna som började på de undersökta introduktionsprogrammen år 2012 som är sysselsatta i arbete eller studier år 2017, det vill säga fem år efter att de började sina gymnasiestudier på ett introduktionsprogram. En jämförelse görs också med sysselsättningen för elever som började ett nationellt program hösten 2012.

Diagram 20. Sysselsättning i förvärsarbete eller studier år 2017 för elever som började gymnasieskolan hösten 2012 och avslutade sin utbildning senast våren 2016. Procent.

År 2017 hade 74 procent av eleverna som började introduktionsprogram år 2012 en sysselsättning i form av arbete eller studier, varav 56 procent arbetade och 18 procent studerade. En fjärdedel, eller 26 procent av eleverna som började på introduktionsprogram, varken arbetade eller studerade.

Det kan jämföras med eleverna som började på nationella program år 2012, där 93 procent arbetade eller studerade år 2017, och sex procent som varken arbetade eller studerade. I stort är andelen som är sysselsatta drygt 90 procent för både högskoleförberedande program och yrkesprogram, med skillnaden att en större andel av de sysselsatta förvärsarbetar efter yrkesprogram och en större andel studerar på universitet, högskolor och kommunal vuxenutbildning efter högskoleförberedande program.

Andelen sysselsatta i arbete eller studier skiljer sig mellan olika introduktionsprogram. Högst andel sysselsatta är elever som börjat på programinriktat individuellt val där 84 procent av eleverna arbetade eller studerade år 2017, följt av elever som började på preparandutbildning, där 77 procent arbetade

21. Se bilaga för ingående presentation av sysselsättningsmättet.

eller studerade. På dessa båda introduktionsprogram har drygt 70 procent av eleverna övergått till ett nationellt program i gymnasieskolan och omkring 30 procent har också tagit en examen.

Lägst andel som är sysselsatta i arbete eller studier är elever som började på individuellt alternativ och yrkesintroduktion, där 65 respektive 72 procent arbetade eller studerade. Bland elever som börjar på individuellt alternativ och yrkesintroduktion är det knappt 40 procent av eleverna som övergått till ett nationellt program i gymnasieskolan. Jämfört med programinriktat individuellt val och preparandutbildning är det betydligt färre av eleverna som började på individuellt alternativ och yrkesintroduktion, drygt 10 procent av eleverna, som också tagit en examen.

Noterbart är också att eleverna på individuellt alternativ och yrkesintroduktion har betydligt lägre genomsnittligt meritvärde från grundskolan jämfört med eleverna som började på programinriktat val och preparandutbildning, vilket är förknippat med en lägre andel som är sysselsatta efter sina gymnasie-studier (se vidare analys).

Övergång till nationellt program har betydelse för sysselsättning

I tabellen har gruppen elever som började ett introduktionsprogram hösten 2012 delats upp i tre kategorier: elever som endast gått på introduktionsprogram, elever som övergått till ett nationellt program samt elever som slutfört gymnasieskolan med examen. Andelen som är sysselsatta redovisas för var och en av dessa kategorier samt inom vilka branscher eleverna arbetar.

Tabell 3. Medelvärde för meritvärde, andel sysselsatta och andel förvärvsarbetande samt främsta branscher uppdelat efter om elever endast gått på introduktionsprogram eller övergått till ett nationellt program.

	Meritvärde	Studerande eller förvärvsarbetande	Förvärvsarbetande	Bransch
Totalt antal (8 576)	84	73 %	56 %	1. Vård och omsorg 2. Handel samt reparation av motorfordon och motorcyklar 3. Uthyrning, fastighetsservice, resetjänster och andra stödtjänster 4. Byggverksamhet 5. Tillverkning
Endast gått på introduktionsprogram (4 083)	57	63 %	43 %	1. Vård och omsorg 2. Uthyrning, fastighetsservice, resetjänster och andra stödtjänster 3. Handel samt reparation av motorfordon och motorcyklar 4. Tillverkning 5. Hotell- och restaurangverksamhet
Övergått till ett nationellt program, ej erhållit examen (2 728)	101	78 %	60 %	1. Vård och omsorg 2. Handel samt reparation av motorfordon och motorcyklar 3. Uthyrning, fastighetsservice, resetjänster och andra stödtjänster 4. Tillverkning 5. Byggverksamhet
Erhållit examen (1 763)	123	90 %	77 %	1. Vård och omsorg 2. Handel samt reparation av motorfordon och motorcyklar 3. Uthyrning, fastighetsservice, resetjänster och andra stödtjänster 4. Byggverksamhet 5. Tillverkning

Avser vad ungdomar gör 2017.

I gruppen som endast gått introduktionsprogram (4 083 elever) i gymnasieskolan är 63 procent sysselsatta i arbete eller studier. Bland gruppen elever som övergått från introduktionsprogram till ett nationellt program är det 78 procent som är sysselsatta. Högst andel sysselsatta, 90 procent, återfinns i gruppen som tagit examen.

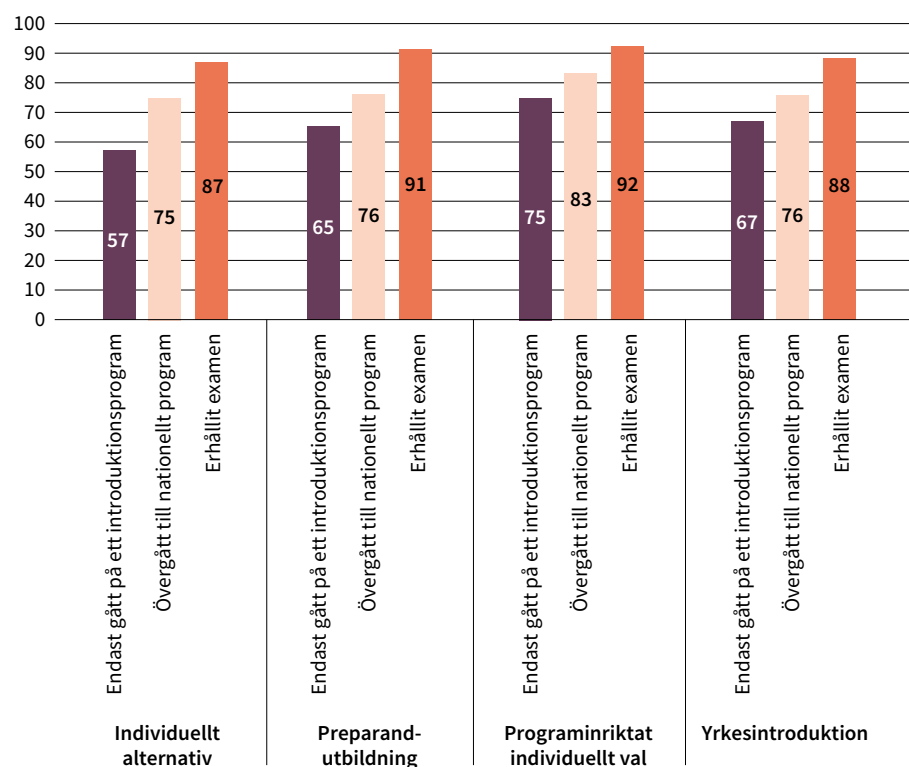
Arbeten inom vård och omsorg är vanligast oavsett om eleverna endast gått på introduktionsprogram eller om de övergått till ett nationellt program eller har tagit examen. Näst vanligast är arbeten inom handel samt reparation av motorfordon och motorcyklar.

Det finns ett samband mellan elevernas förkunskaper i form av deras genomsnittliga meritvärde från grundskolan och hur vanligt det är att eleverna är sysselsatta efter sina gymnasiestudier. Högre genomsnittligt meritvärde är förknippat med en högre andel som är sysselsatta. Eleverna i gruppen som endast gick på ett introduktionsprogram i gymnasieskolan är den grupp med lägst genomsnittligt meritvärde, 57. Det är också den grupp där minst andel har en sysselsättning.

Elever som övergår till nationella program samt tar examen har högre sysselsättning

Även i en jämförelse mellan de olika introduktionsprogrammen framgår tydligt att det är förhållandevis stora skillnader i sysselsättning mellan elever som endast läst på introduktionsprogram i gymnasieskolan och elever som övergått till nationella program.

Diagram 21. Andel sysselsatta i förvärvsarbete eller studier uppdelat på startprogram. Elever som endast gått introduktionsprogram, elever som övergått till nationellt program samt elever som tagit examen. Procent.

På samtliga introduktionsprogram har gruppen som endast gått introduktionsprogram i gymnasieskolan lägst andel som är sysselsatta arbete och studier, och andelen varierar mellan 57–75 procent beroende på vilket introduktionsprogram eleverna började på.

Sysselsättningen är högre på samtliga program bland gruppen elever som övergått till ett nationellt program och varierar mellan 75–83 procent beroende på vilket program eleverna började på. Högst andel som är sysselsatta återfinns på samtliga introduktionsprogram bland elever som övergått och tagit examen och varierar mellan 87–92 procent.

Individuellt alternativ

Det är 65 procent av eleverna som började individuellt alternativ 2012 som har en sysselsättning i form av arbete eller studier år 2017.

Tabell 4. Medelvärde för meritvärde, andel som studerar eller förvärvsarbetar och andel som förvärvsarbetar. Uppdelat efter om elever endast gått på introduktionsprogram eller övergått till ett nationellt program.

	Meritvärde	Studerande eller förvärvsarbetande	Förvärvs-arbetande
Individuellt alternativ (3 060)	53	65 %	42 %
Endast gått på ett introduktionsprogram (1 935)	37	57 %	33 %
Övergått till nationellt program (762)	72	75 %	51 %
Erhållit examen (363)	97	87 %	70 %

Avser vad ungdomar gör 2017.

Det innebär att 35 procent av eleverna som började på individuellt alternativ år 2012 varken arbetade eller studerade år 2017. Individuellt alternativt är det största av samtliga undersökta introduktionsprogram och även det program där störst andel elever varken arbetar eller studerar fem år efter att de börjat programmet.

I gruppen som började på individuellt alternativ och endast läst på introduktionsprogram i gymnasieskolan var det minst andel, 57 procent, som har en sysselsättning i form av arbete eller studier 2017. Denna grupp är till antalet stor och utgör omkring 60 procent av eleverna som börjar på individuellt alternativ.

I gruppen som började på individuellt alternativ och som övergått till ett nationellt program samt i gruppen som också tagit examen är andelen sysselsatta betydligt högre, 75 respektive 87 procent.

Yrkesintroduktion

Det är 72 procent av eleverna som började yrkesintroduktion år 2012 som har en sysselsättning i form av arbete eller studier år 2017.

Tabell 5. Medelvärde för meritvärde, andel som studerar eller förvärvsarbetar och andel som förvärvsarbetar. Uppdelat efter om elever endast gått på introduktionsprogram eller övergått till ett nationellt program.

	Meritvärde	Studerande eller förvärvsarbetande	Förvärvs- arbetande
Yrkesintroduktion (1 816)	72	72 %	59 %
Endast gått på ett introduktionsprogram (1 124)	58	67 %	52 %
Övergått till nationellt program (460)	87	76 %	64 %
Erhållit examen (232)	106	88 %	81 %

Avser vad ungdomar gör 2017.

Det innebär att 28 procent av eleverna som började på yrkesintroduktion år 2012 varken arbetade eller studerade år 2017. Andelen som är sysselsatta i arbete eller studier som började på yrkesintroduktion är något högre än för eleverna som började på individuellt alternativ.

I gruppen som endast gick introduktionsprogram i form av yrkesintroduktion i gymnasieskolan är det minst andel, 67 procent, som har en sysselsättning i form av arbete eller studier 2017.

I gruppen som började på yrkesintroduktion och som övergått till ett nationellt program samt i gruppen som också tagit examen är andelen sysselsatta betydligt högre, 76 respektive 88 procent.

Noterbart är att bland de 67 procent som är sysselsatta i gruppen och som endast gått yrkesintroduktion är det en förhållandevis stor andel, 52 procent, som förvärvsarbetar. Motsvarande grupp på individuellt alternativ som endast läst introduktionsprogram har betydligt lägre andel som förvärvsarbetar, 33 procent.

Preparandutbildning

Det är 77 procent av eleverna som började preparandutbildning år 2012 som har en sysselsättning i form av arbete eller studier år 2017.

Tabell 6. Medelvärde för meritvärde, andel som studerar eller förvärvsarbetar och andel som förvärvsarbetar. Uppdelat efter om elever endast gått på introduktionsprogram eller övergått till ett nationellt program.

	Meritvärde	Studerande eller förvärvsarbetande	Förvärvs- arbetande
Preparandutbildning (1 562)	95	77 %	55 %
Endast gått på ett introduktionsprogram (443)	57	65 %	43 %
Övergått till nationellt program (673)	107	76 %	54 %
Erhållit examen (413)	117	91 %	69 %

Avser vad ungdomar gör 2017.

Det innebär att 23 procent av eleverna som började på preparandutbildning år 2012 varken arbetade eller studerade år 2017. Andelen som är sysselsatta i arbete eller studier som började på preparandutbildning är högre än för eleverna som började på individuellt alternativ samt yrkesintroduktion.

I gruppen som endast gått introduktionsprogram i form av preparandutbildning i gymnasieskolan är det i likhet med övriga introduktionsprogram minst andel, 65 procent, som har en sysselsättning i form av arbete eller studier 2017.

I gruppen som började på yrkesintroduktion och som övergått till ett nationellt program samt i gruppen som också tagit examen är andelen sysselsatta betydligt högre, 76 respektive 91 procent.

Programinriktat individuellt val

Det är 84 procent av eleverna som började programinriktat individuellt val år 2012 som har en sysselsättning i form av arbete eller studier år 2017.

Tabell 7. Medelvärde för meritvärde, andel som studerar eller förvärvsarbetar och andel som förvärvsarbetar. Uppdelat efter om elever endast gått på introduktionsprogram eller övergått till ett nationellt program.

	Meritvärde	Studerande eller förvärvsarbetande	Förvärvsarbetande
Programinriktat individuellt val (2 169)	132	84 %	73 %
Endast gått på ett introduktionsprogram (581)	120	75 %	61 %
Övergått till nationellt program (833)	130	83 %	71 %
Erhållit examen (755)	145	92 %	85 %

Avser vad ungdomar gör 2017.

Det innebär att 16 procent av eleverna som började på programinriktat individuellt val år 2012 varken arbetade eller studerade år 2017. Andelen elever som är sysselsatta i arbete eller studier är den högsta av samtliga introduktionsprogram.

I gruppen som endast gått introduktionsprogram i form av programinriktat individuellt val i gymnasieskolan är det i likhet med övriga introduktionsprogram minst andel, 75 procent, som har en sysselsättning i form av arbete eller studier 2017.

I gruppen som började på yrkesintroduktion och som övergått till ett nationellt program samt i gruppen som också tagit examen är andelen sysselsatta högre, 83 respektive 92 procent.

Skillnader i bransch och vidare studier

Av dem som år 2017 är sysselsatta i förvärvsarbete är vård och omsorg den vanligaste branschen där eleverna arbetar efter sina gymnasiestudier – oavsett vilket introduktionsprogram eleven började på.

Tabell 8. Bransch år 2017 bland elever som är sysselsatta i förvärsarbete. Uppdelat på vilket introduktionsprogram som eleven började på.

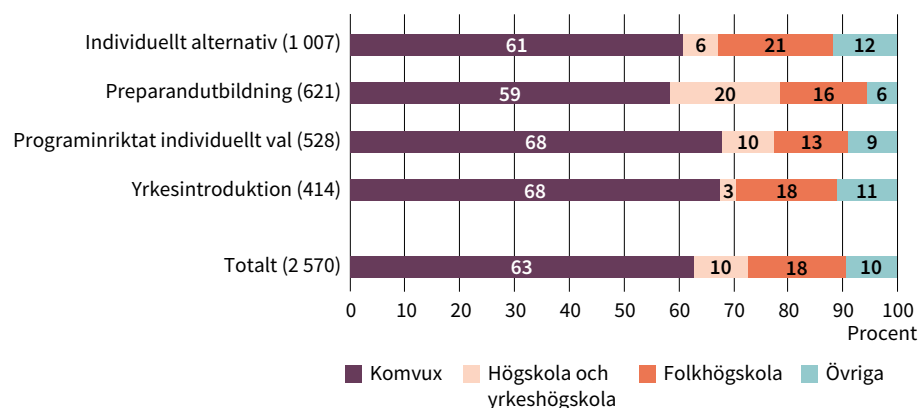
Bransch efter startprogram	
Individuellt alternativ	1. Vård och omsorg 2. Uthyrning, fastighetsservice, resetjänster och andra stödtjänster 3. Handel samt reparation av motorfordon och motorcyklar 4. Tillverkning 5. Byggverksamhet
Preparandutbildning	1. Vård och omsorg 2. Handel samt reparation av motorfordon och motorcyklar 3. Uthyrning, fastighetsservice, resetjänster och andra stödtjänster 4. Utbildning 5. Hotell- och restaurangverksamhet
Programinriktat individuellt val	1. Vård och omsorg 2. Handel samt reparation av motorfordon och motorcyklar 3. Uthyrning, fastighetsservice, resetjänster och andra stödtjänster 4. Tillverkning 5. Byggverksamhet
Yrkesintroduktion	1. Vård och omsorg 2. Uthyrning, fastighetsservice, resetjänster och andra stödtjänster 3. Handel samt reparation av motorfordon och motorcyklar 4. Byggverksamhet 5. Tillverkning

Vanligt är också att eleverna arbetar inom handel samt reparation av motorfordon och motorcyklar. Förutom för elever som började på preparandutbildning är de fem främsta branscherna desamma oavsett vilket program som eleverna började på.

Vanligast att läsa på komvux och folkhögskola för elever som studerar

I diagram 22 visas vilken som var den vanligaste studieformen som eleverna studerade på år 2017. Av de elever som studerade år 2017 var det överlägset vanligast att läsa på komvux bland eleverna som började på introduktionsprogram. Det gäller oavsett vilket introduktionsprogram eleverna började på.

Diagram 22. Studier år 2017 bland elever som är sysselsatta i studier. Redovisat utifrån vilket introduktionsprogram som eleven började på. Procent.

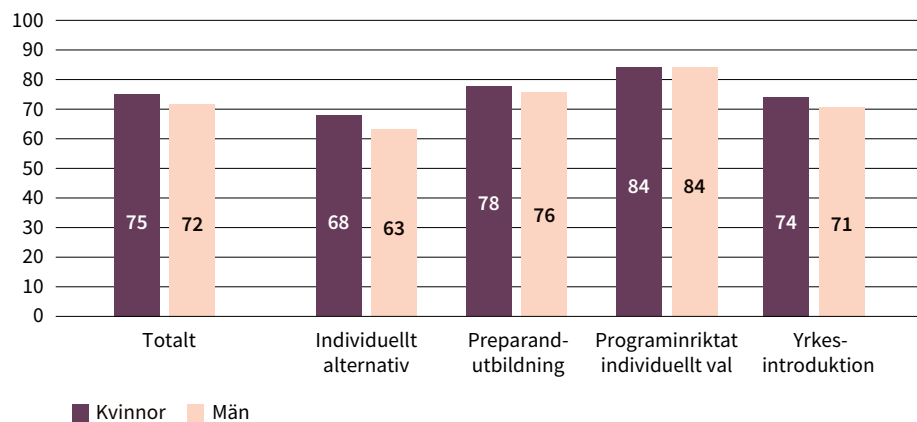

Det är vanligare att elever som började på preparandutbildning läser på högskola och yrkeshögskola jämfört med elever som började på övriga introduktionsprogram. En av fem elever som började på preparandutbildning och som år 2017 studerade, läser på högskola och yrkeshögskola. Det kan jämföras med 10 och 6 procent bland elever som började på programinriktat individuellt val respektive individuellt alternativ.

Små skillnader i sysselsättning mellan kvinnor och män

Diagrammet visar hur stor andel av kvinnor och män som är sysselsatta i arbete eller studier utifrån vilket introduktionsprogram de började på i gymnasieskolan.

Diagram 23. Andel elever som är sysselsatta 2017. Uppdelat på startprogram och kön. Procent.

Det är förhållandevis små skillnader mellan andelen kvinnor och män som är sysselsatta i arbete eller studier bland elever som började på de olika introduktionsprogrammen. En något större andel kvinnor som började på individuellt alternativ är sysselsatta, 68 procent, jämfört med 63 procent av männen. Bland elever som började preparandutbildning, programinriktat individuellt val samt yrkesintroduktion är det i stort lika andelar kvinnor och män som är sysselsatta i arbete eller studier.

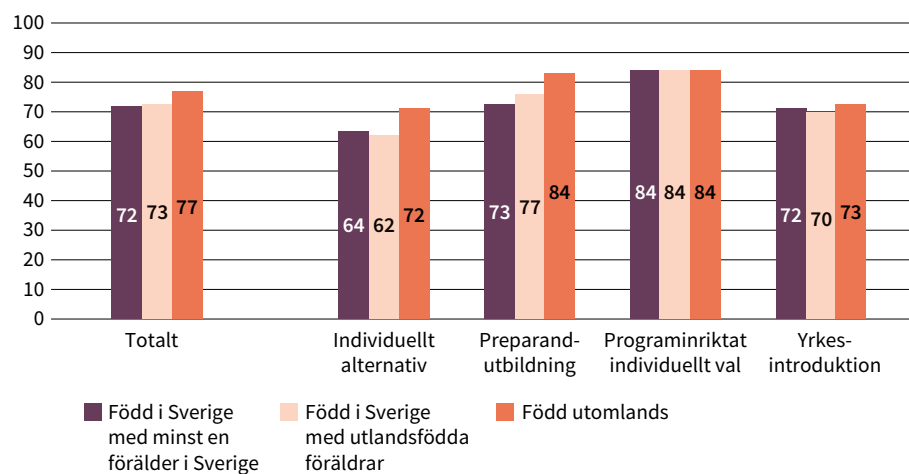
Något större andel kvinnor sysselsatta i studier jämfört med män

Av de elever som är sysselsatta är kvinnor i något högre grad sysselsatta i studier än män. Det var 27 procent av kvinnor som var sysselsatta i studier jämfört med 22 procent bland männen. Kvinnor var sysselsatta i studier i något högre grad än män oavsett vilket introduktionsprogram eleverna började på.

Elever födda utomlands har högst sysselsättning

I diagrammet redovisas hur stor andel av eleverna som är sysselsatta av dem som är födda i Sverige med minst en förälder född i Sverige (svensk bakgrund), elever födda i Sverige med utlandsfödda föräldrar (utländsk bakgrund) samt elever som är födda utomlands (utländsk bakgrund).

Diagram 24. Andel elever som är sysselsatta 2017. Uppdelat på startprogram och samt redovisade för elever födda i Sverige med minst en förälder född i Sverige (svensk bakgrund), född i Sverige med utlandsfödda föräldrar (utländsk bakgrund) samt född utomlands (utländsk bakgrund). Procent.

Elever som är födda utomlands är i högst utsträckning sysselsatta i arbete eller studier. Totalt för elever som började på introduktionsprogrammen är det 77 procent av eleverna som är födda utomlands som är sysselsatta i arbete eller studier jämfört med 72 procent i gruppen som är födda i Sverige och 73 procent i gruppen som är födda i Sverige med utlandsfödda föräldrar.

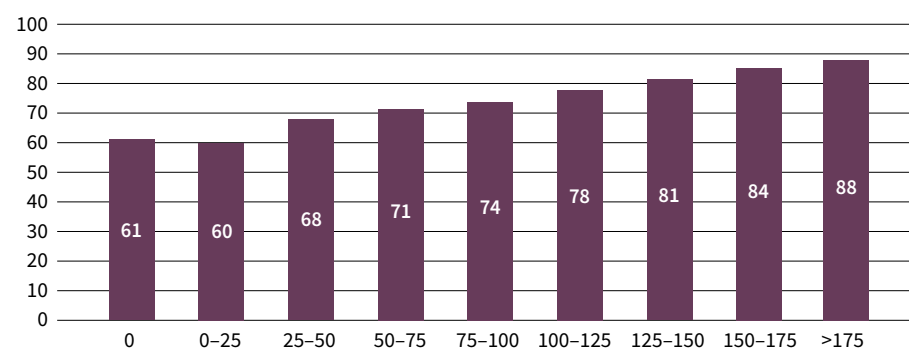
Största skillnaderna i sysselsättning mellan elever som är födda utomlands jämfört med övriga grupper återfinns på individuellt alternativ. På programinriktat individuellt finns dock ingen skillnad mellan de undersökta grupperna.

Meritvärdet från grundskolan påverkar sysselsättningen

Flera analyser har gjorts för att kunna förklara skillnader i sysselsättning i denna rapport. Sambandet mellan elevernas förkunskaper från grundskolan i form av meritvärdet verkar vara den variabel som bäst kan förklara skillnader i sysselsättning.

Meritvärden från grundskolan är ett mått på vilka förkunskaper en elev har med sig från grundskolan vid övergången till gymnasieskolan.

Diagram 25. Andel sysselsatta av elever med olika meritvärden från grundskolan. Procent.

Diagrammet visar att det finns ett samband mellan en elevs meritvärden när de börjar gymnasieskolan på introduktionsprogram och andelen som är sysselsatta i arbete och studier efter gymnasiestudierna. Generellt verkar det vara så att ju lägre meritvärde, desto mindre andel som är sysselsatt efter gymnasiestudierna. Ju högre meritvärden, desto större andel som är sysselsatta efter gymnasiestudierna.

Andelen som är sysselsatta i arbete eller studier varierar från 60 till 88 procent. I elevgrupperna som hade 50–75 samt 75–100 i meritvärde är det drygt 70 procent som arbetar eller studerar. I elevgruppen som har 175 eller mer i meritvärde är det omkring 88 procent som arbetar eller studerar. Noterbart är att 61 procent är sysselsatta i gruppen som hade noll i meritvärde och inte hade godkänt i något ämne från grundskolan när de började sina studier på introduktionsprogram.

Fördjupad analys av sysselsättning

Tidigare i rapporten har vi i huvudsak presenterat deskriptiva analyser över sysselsättning utifrån separata faktorer såsom elevernas meritvärde från grundskolan, kön, startprogram samt bakgrund. Dessa analyser visade i huvudsak på följande:

- Ju högre meritvärden eleverna hade när de började sina studier på introduktionsprogram, desto större andel var sysselsatta i arbete eller studier efter gymnasiestudierna.
- Gruppen elever som är födda utomlands som börjar på de studerade introduktionsprogram har högre sysselsättning efter sina gymnasiestudier jämfört med elever som är födda i Sverige med minst en förälder från Sverige samt gruppen elever födda i Sverige med utlandsfödda föräldrar.
- Små skillnader i sysselsättningen mellan kvinnor och män som börjat på introduktionsprogram.

För att fördjupa förståelsen för olika faktorer, har vi som komplement gjort en multivariat analys (se mer om analysen i bilaga).

I denna analys jämförs inverkan av en faktor för sysselsättning, som kön eller meritvärde, utan att annat tillåts påverka. Det gör det exempelvis möjligt att testa om skillnaderna mellan elevgruppen som är född utomlands och elever som är födda i Sverige kvarstår då hänsyn tagits till faktorer såsom meritvärde från grundskolan. Det gör det också möjligt att se om det finns skillnader i sysselsättning för elever som börjar på olika introduktionsprogram, oavsett elevernas meritvärden.

De faktorer som använts i analysen är kön, svensk/utländsk bakgrund, startprogram, meritvärde från grundskolan, startprogram samt examen och/eller övergång till nationellt program.

Nedan följer slutsatser från den fördjupade analysen:

- Den tydligaste skillnaden i sysselsättning mellan elever förklaras av om eleverna endast läst på introduktionsprogram jämfört med elever som övergått till ett nationellt program (med kontroll för övriga faktorer i modellen). Det är en tydligt större risk att inte vara sysselsatt efter sina gymnasiestudier för gruppen elever som endast läst på introduktionsprogram jämfört med elever som övergått till ett nationellt program. Lägst risk för att inte vara sysselsatt har elever som övergått och dessutom tagit examen. Den fördjupade analysen bekräftar således resultaten i den tidigare analysen.
- Högre meritvärden från grundskolan är tydligt förknippat med högre sysselsättning efter gymnasiestudierna. Det omvända gäller också, lägre meritvärden är tydligt förknippat med lägre sysselsättning med kontroll för övriga faktorer.
- Den fördjupade analysen visar att de program som har en tydlig yrkesinriktning som programinriktat val och yrkesintroduktion med större sannolikhet leder till sysselsättning jämfört med preparandutbildning och individuellt alternativ. Elever som började på programinriktat individuellt val har jämfört med elever på övriga introduktionsprogram lägre risk för att sakna sysselsättning. Detta efter kontroll för övriga faktorer som exempelvis meritvärde från grundskolan. Det tyder på att programmet relativt sett fungerar bättre än övriga introduktionsprogram när det kommer till att vara

sysselsatt efter gymnasie-studierna. Därefter kommer yrkesintroduktion följt av preparandutbildning. Högst är risken att sakna sysselsättning för elever som började på individuellt alternativ. Skillnader i sysselsättning förklaras alltså inte endast av elevernas meritvärden från grundskolan eller om de gjort övergångar till nationella program. Det beror också på vilket introduktionsprogram som eleven väljer, där introduktionsprogram med tydlig yrkesinriktning i högre utsträckning leder till sysselsättning efter gymnasie-studierna jämfört med övriga introduktionsprogram.

- Det finns en kvarstående signifikant skillnad i sysselsättning mellan elever som är födda i Sverige och som är födda utomlands. Efter kontroll för övriga faktorer har elever födda utomlands en högre sannolikhet att vara sysselsatta jämfört med elever födda i Sverige. Varför denna skillnad består trots kontroll för övriga faktorer ger inte denna analys något svar på. Denna studie bygger på registerdata, vilket gör att andra faktorer som exempelvis elevers motivation som kan påverka sysselsättningen, inte varit möjliga att mäta inom ramen för denna studie.

Slutsatser

Denna studie har följt elever som börjar på introduktionsprogram, deras studier i gymnasieskolan och hur stor andel som är sysselsatta efter gymnasie-studierna. Studien innehåller en viktig avgränsning. I studien undersöks de fyra introduktionsprogrammen individuellt alternativ, yrkesintroduktion, programinriktat individuellt val och preparandutbildning. Språkintröduktion har exkluderats. Det har möjliggjort att de övriga intröduktionsprogrammen, dess elever och utmaningar har kunnat belysas.²²

Studien är en registerstudie och har följt samtliga 9 540 elever som började på ett intröduktionsprogram år 2012 (språkintröduktion exkluderad) över en lång tidsperiod – från att de börjar sina gymnasie-studier på intröduktions-program och undersökt deras sysselsättning fem år senare, år 2017.

Tre av fyra elever sysselsatta efter intröduktionsprogram

Studien visar att 74 procent av eleverna som började intröduktionsprogram hösten 2012 har en sysselsättning i form av arbete eller studier år 2017, fem år efter de började sina gymnasie-studier. För elever som började på nationella program samma år, var sysselsättningen 93 procent, år 2017. Lägst sysselsättning har elever som började på individuellt alternativ, 65 procent. Högst sysselsättning har elever som började på programinriktat individuellt val, 84 procent. Oavsett vilket intröduktionsprogram eleverna började på är det vanligast att de efter gymnasie-studierna arbetar inom vård- och omsorgsbranschen.

För att öka förståelsen för hur man ska se på andelen som är sysselsatta, det vill säga om 74 procent ska ses som en hög, medel eller låg andel sysselsatta, kan man jämföra med andelen som var sysselsatta efter den tidigare gymnasieskolan, Lpf 94. Sysselsättningen för elever som gick individuellt program, så kallade IV-program, i det tidigare skolsystemet var omkring 70 procent. Även om skolsystemet reformerats och konjunkturer och branscher ändras över tid, var andelen sysselsatta som gått IV-program snarlik den siffra för sysselsättning, 74 procent, som framkommit för elever som gått intröduktionsprogram i denna studie.²³

Studien visar på ett generellt mönster. Elever som endast bedriver sina studier på intröduktionsprogram har lägst andel som är sysselsatta i arbete eller studier, 63 procent. För gruppen som övergått till ett nationellt program är sysselsättningen högre, 78 procent. Högst är sysselsättning för elever som övergått till ett nationellt program och tagit examen, 90 procent. Mönstret är genomgående för samtliga intröduktionsprogram.

Studien visar att sysselsättningen efter gymnasieskolan är starkt kopplat till vilka kunskaper eleverna har med sig från grundskolan när de börjar på gymnasieskolans intröduktionsprogram. Elever med bättre förkunskaper från grundskola övergår i högre utsträckning till ett nationellt program i gymnasieskolan jämfört med dem som har lägre förkunskaper som tenderar att endast läsa intröduktionsprogram.

22. Från och med 1 juli år 2019 upphörde intröduktionsprogrammet preparandutbildning.

23. Uppgiften om att 70 procent var sysselsatta efter individuella program i Lpf 94 är hämtad från Skolverkets statistik över etablering efter gymnasieskolan år 2014. Uppgifterna gäller för elever som avslutade gymnasieskolan läsåret 2012/2013. Tabell 2 A. Uppgifterna publicerades år 2016 på www.skolverket.se.

En stor andel elever utan ett enda godkänt betyg

I rapporten framkommer att det finns en förhållandevis stor grupp elever varje år, omkring 1 500 elever, som börjar på introduktionsprogram som har noll i meritvärde från grundskolan. Det innebär att de inte har godkänt betyg i något av de 16 ämnena från grundskolan. Gruppen med noll i meritvärde utmärks av:

- Majoriteten, 57 procent, har svensk bakgrund.
- Majoriteten, 74 procent, har gått i grundskolan.
- Majoriteten börjar på individuellt alternativ.

Gruppen ska inte förväxlas med den stora grupp nyanlända elever som börjar på språkintrouktion. Gruppen som identifierats i denna studie består till största delen av elever med svensk bakgrund, och 74 procent har gått i grundskolan. Övriga

26 procent i gruppen med noll i meritvärde består av nyinvandrade elever som börjat direkt i gymnasieskolan samt elever som kommer från grundsärskolan. Merparten av dessa 1 500 elever börjar varje år på individuellt alternativ, men finns även på övriga undersökta introduktionsprogram.

Elever som övergår från grundskolan till gymnasieskolans individuella program och som saknar godkänt betyg i samtliga 16 ämnen från grundskolan utgör en särskild utmaning att erbjuda undervisning. På individuellt alternativ är det omkring 30 procent av eleverna, alltså mer än var fjärde elev, som varje år saknar betyg i samtliga ämnen från grundskolan.

Gruppen med noll i meritvärde har den största andelen, 40 procent, som varken arbetar eller studerar efter sina gymnasiestudier. Samtidigt, vilket får ses som ett positivt resultat, visar studien att 60 procent av eleverna med noll i meritvärde var sysselsatta i arbete eller studier efter sina gymnasiestudier.

Introduktionsprogrammen fungerar i huvudsak som det var tänkt

När de nuvarande introduktionsprogrammen infördes hösten 2011 var syftet att elever utan behörighet till ett nationellt program skulle ha flera tydliga alternativ beroende på förutsättningar, studiemotivation och önskemål om framtida sysselsättning. Det var alltså från början tanken att programmen skulle variera med avseende på elevsammansättning och elevernas övergång till arbete eller vidare studier. Det är en variation som vi också har kunnat se i den här studien.

Detta är den första studie där vi har kunnat följa elever som börjat på introduktionsprogrammen under en längre tid. Det ger oss en möjlighet att i vissa delar undersöka om de fyra introduktionsprogram som vi studerat fungerar så som riksdagen och regeringen avsåg. Med undantag för preparandutbildning finner vi stöd för att introduktionsprogrammen i stort motsvarat intentionerna när de infördes 2011.

Preparandutbildning har inte motsvarat förväntningarna

Vår studie tyder på att ambitionerna för preparandutbildning som ett introduktionsprogram som snabbt skulle leda till ett nationellt program inte fullt ut har infriats. Resultaten i denna studie stärker således slutsatserna från Skolverkets uppföljning från 2014 som regeringen också hänvisar till när den nu föreslagit att preparandutbildning ska avskaffas. En orsak som framhålls av regeringen är

att en förhållandevis stor andel av eleverna har haft bristande förkunskaper när de antagits till preparandutbildning. Det har fått till följd att många blivit kvar på programmet eller övergått till ett annat introduktionsprogram i stället för att göra en hastig övergång till ett nationellt program, vilket varit ett viktigt syfte med preparandutbildning.²⁴

Elevgrupperna på preparandutbildning och på programinriktat individuellt val skiljer sig från elevgrupperna på yrkesintroduktion och individuellt val. De har högre meritvärden från grundskolan och saknar i mindre utsträckning godkända betyg i matematik, engelska och svenska eller svenska som andraspråk. Det är att förvänta med tanke på att dessa introduktionsprogram mer tydligt har varit inriktade mot att eleverna ska gå över till ett nationellt program.

Studien visar att eleverna på preparandutbildning dock har haft sämre förutsättningar från grundskolan jämfört med eleverna på programinriktat individuellt val. De har haft lägre meritvärde och en större andel har saknat godkända betyg i matematik, engelska och svenska eller svenska som andraspråk. Andelen elever som har noll i meritvärde är så hög som 12 procent jämfört med 2 procent på programinriktat individuellt val.

Skillnaden i elevgruppernas förutsättningar märks framför allt i ämnena svenska eller svenska som andraspråk där 49 procent av eleverna på preparandutbildning saknade ett godkänt betyg. Det kan jämföras med bara 5 procent av eleverna på programinriktat individuellt val. Vi ser samtidigt att andelen utlandsfödda elever och elever med utländsk bakgrund har varit högre på preparandutbildning jämfört med de övriga introduktionsprogrammen (språkintröduktion undantaget).

Andelen elever som gått över till ett nationellt program är ungefär lika hög i preparandutbildning som i programinriktat individuellt val. Av de elever som började preparandutbildning 2012 hade 73 procent gått över till ett nationellt program under den undersökta tidsperioden. Vi ser också att andelen av eleverna som är sysselsatta fem år efter att de började preparandutbildning, är något lägre jämfört med programinriktat individuellt val. Av de elever som påbörjade preparandutbildning 2012 var 77 procent sysselsatta i arbete eller studier fem år senare, jämfört med 84 procent av eleverna från programinriktat individuellt val.

Drygt hälften av eleverna på preparandutbildning skulle bli hänvisade till individuellt alternativ

Behörighetskraven till programinriktat individuellt val har inte förändrats. Det innebär att en förhållandevis stor andel studiemotiverade elever som tidigare antogs till preparandutbildning nu främst kommer att vara hänvisade till individuellt alternativ såvida de inte har tillräckliga betyg för att komma in på programinriktat individuellt val. Denna studie visar att 56 procent av eleverna som började på preparandutbildning saknade godkänt betyg i två eller tre av grundskoleämnena svenska eller svenska som andraspråk, engelska och matematik, vilket med nuvarande behörighetskrav hade inneburit att de inte hade blivit behöriga och främst hänvisats till individuellt alternativ.

---

24. Skolverket (2014). *Introduktionsprogram*. Rapport 413. Se också prop. 2017/18:183, s. 105.

Programinriktat individuellt val har i störst utsträckning lett till övergångar till nationella program samt sysselsättning

Vår studie tyder på att programinriktat individuellt val är det av de studerade introduktionsprogrammen som har fungerat bäst. Programmet har i större utsträckning lett till övergångar till nationella program. Eleverna är också i större utsträckning sysselsatta i studier eller arbete fem år efter påbörjad utbildning, jämfört med elever från andra introduktionsprogram.

Inriktningen att eleverna på programinriktat individuellt val skulle övergå till ett nationellt yrkesprogram verkar också ha fått genomslag. Av de elever som påbörjade introduktionsprogrammet 2012 hade 74 procent gått över till ett nationellt program under den undersökta tidsperioden. I stort sett samtliga av dessa elever gick till ett yrkesprogram. Av dem som gick över till ett nationellt program gick hela 96 procent till ett yrkesprogram.

Eleverna på programinriktat individuellt val är också den av de studerade elevgrupperna som har haft bäst förutsättningar med sig från grundskolan. De har högst meritvärde, lägst andel elever med noll i meritvärde och lägst andel elever som saknar godkända betyg i matematik, engelska och svenska eller svenska som andraspråk. Det hänger sannolikt ihop med att programinriktat individuellt val är det enda introduktionsprogram som har haft behörighetsregler som inneburit att eleverna måste ha ett visst antal godkända betyg för att kunna antas.

Introduktionsprogrammet byter namn till programinriktat val från och med hösten 2019 och får en något breddad inriktning. Programmet förväntas framöver också ta emot elever som tidigare gått preparandutbildning. Vår studie visar dock att de nuvarande behörighetsreglerna för programinriktat val innebär att en stor andel, drygt 50 procent, av eleverna som tidigare gick preparandutbildning inte kommer att kunna antas till programinriktat val.

Yrkesintroduktion leder i högre utsträckning till jobb

Studien visar att mer än hälften, omkring 60 procent, av eleverna som börjar på yrkesintroduktion, endast får sin utbildning på ett introduktionsprogram i gymnasieskolan. Det är en stor skillnad mot eleverna som börjar på programinriktat individuellt val och preparandutbildning, där omkring 70 procent övergår till ett nationellt program. Detta är också ett förväntat resultat utifrån programmets inriktning och elevgruppens förutsättningar från grundskolan.

Studien visar också att bland elever som endast fått sin utbildning på introduktionsprogram är andelen som är sysselsatta i arbete eller studier högre för elever som gått yrkesintroduktion (67 procent) jämfört med elever som gått individuellt alternativ (57 procent). Skillnaden är speciellt stor om man endast jämför andelen som förvärvsarbetar. Bland eleverna som börjat på yrkesintroduktion och endast läst introduktionsprogram förvärvsarbetade 50 procent jämfört med 30 procent bland eleverna som börjat individuellt alternativ och endast läst introduktionsprogram.

Stora utmaningar på individuellt alternativ

Elever som påbörjar sin gymnasieutbildning på introduktionsprogrammen har i genomsnitt sämre förutsättningar än andra elever i gymnasieskolan. Vår studie visar att utmaningarna framstår som speciellt stora på individuellt alternativ. Det är också ett förväntat resultat utifrån intentionerna med introduktionsprogrammet. Till skillnad från exempelvis programinriktat individuellt val och yrkesintroduktion, erbjuder individuellt alternativ inte i samma utsträckning kurser som leder mot ett yrke. Individuellt alternativ har till skillnad mot övriga introduktionsprogram inte haft samma krav på utbildning utan har också kunnat innehålla exempelvis motivationshöjande insatser.

Individuellt alternativ är det näst största introduktionsprogrammet efter språkintroduktion. Studien visar att 3 340 elever började på programmet år 2012. Majoriteten var mycket långt ifrån att bli behöriga till ett nationellt program när de började sina gymnasiestudier.

Bland eleverna saknade 55 procent godkänt betyg i samtliga tre ämnen matematik, engelska och svenska eller svenska som andraspråk från grundskolan när de började på individuellt alternativ, ämnen som är avgörande för att bli behörig till ett nationellt program. Denna rapport visar också att det finns en elevgrupp på individuellt alternativ som ska erbjudas undervisning men som inte har godkänt i något ämne från grundskolan. Gruppen utgör varje år omkring 30 procent av eleverna som börjar på individuellt alternativ.

Elever med låga förkunskaper får i högre grad arbete efter yrkesintroduktion

Det var endast 43 procent av de undersökta eleverna på individuellt alternativ som gick vidare till ett nationellt program under den undersökta tidsperioden. För många elever som börjar på individuellt alternativ och yrkesintroduktion är det inte realistiskt att (i närtid) göra en övergång till ett nationellt program eftersom de saknar för många ämnen från grundskolan. Målet med utbildningen på introduktionsprogram kan också vara ett annat – att det ska leda vidare till ett arbete.

Studien visar dock att 42 procent av eleverna från individuellt alternativ var i arbete fem år efter att de inlett sina gymnasiestudier. Det kan jämföras med 59 procent av eleverna från yrkesintroduktion. Bland gruppen elever som endast läst introduktionsprogram är skillnaderna än större, där endast 30 procent av eleverna som läst individuellt alternativ hade arbete jämfört med 50 procent av eleverna som läst yrkesintroduktion.

Skolverkets analys visar att skillnader i förkunskaper från grundskolan och om eleverna gjort övergångar till nationella program har stor betydelse för sysselsättningen, men utöver dessa faktorer har också introduktionsprogrammet betydelse för sysselsättningen. När elever med samma meritvärden, bakgrund osv. analyserades var det fortfarande större sannolikhet att eleverna som går yrkesintroduktion får arbete än elever med samma förutsättningar som börjar på individuellt alternativ.

Det finns därför anledning för huvudmän att försöka motivera speciellt elever med låga förkunskaper från grundskolan att i högre utsträckning överväga yrkesintroduktion som ett alternativ till individuellt alternativ eftersom yrkesintroduktion i högre utsträckning verkar leda till ett jobb.

Skolverkets fortsatta arbete med introduktionsprogram

Skolverket har tidigare gett ut stödmaterial som visar på hur man kan utforma studieplaner för elever på introduktionsprogram. Skolverket har även tagit fram stödmaterial som riktat sig specifikt mot yrkesintroduktion och programinriktat individuellt val samt också tagit fram ett flertal rapporter om språkintroduktion.²⁵

Skolverket har dock i mycket begränsad omfattning undersökt eller tagit fram riktlinjer och stödmaterial som riktar sig mot individuellt alternativ.

Från och med 2019 har riksdagen beslutat om förändringar i utformningen av introduktionsprogram då preparandutbildning upphör och introduktionsprogrammen blir fyra istället för fem. Från den 1 juli 2019 ska utbildningsplanen även innehålla information om utbildningens syfte, huvudsakliga innehåll och längd (17 kap 7 § skollagen [2010:800]). Skolverket har vid sina möten med referensskolor fått återkommande frågor från huvudmän om mer vägledning och stöd för hur utbildningen ska organiseras och bedrivas på introduktionsprogram. Skolverket avser därför att genomföra följande aktiviteter:

- Ta fram ytterligare stödmaterial och riktlinjer för att underlätta för huvudmän att organisera genomförandet av utbildning på introduktionsprogram. Alla introduktionsprogram bör omfattas. Det verkar dock föreligga ett särskilt behov av stöd till huvudmän vid utformning och organisering av individuellt alternativ.
I detta stöd bör det ingå en revidering och förtydligande av hur ”planen för utbildning” samt ”den individuella studieplanen” bör utformas.
- Skolverkets föreskrifter om gymnasieintyg (SKOLFS 2011:147) ska revideras på grund av de ändringar som skett beträffande introduktionsprogrammen. Ändringarna innebär bland annat ett förtydligande av vad ett gymnasieintyg ska innehålla.
- Skolverket avser att på eget initiativ inrätta ett programråd för introduktionsprogrammen. Arbetet är påbörjat och Skolverket avser att ha ett första informationsmöte i början av hösten 2019. Det första programrådet bör kunna äga rum i slutet av året och vara rådgivande i utvecklingsarbetet av introduktionsprogrammen.

---

25. För stödmaterial om studieplaner på introduktionsprogram, se Skolverket (2016). *Plan för utbildningar på introduktionsprogram*. För stödmaterial riktat mot yrkesintroduktion, se Skolverket (2017). *Yrkesintroduktion av varierande längd – Modeller för att organisera utbildningen* samt Skolverket (2016). *Dokumentera yrkeskunskaper från introduktionsprogrammet yrkesintroduktion*.

Bilaga

Beskrivning av variabeln för sysselsättning

Sysselsättning efter gymnasieskolan

Sysselsättningen efter gymnasieskolan utgörs av en kombinerad variabel över förvärvsarbete och studier under 2017. Denna skiljer sig ifrån statistik över etableringsstatus som årligen produceras av Skolverket²⁶ som utgår ifrån etablering utifrån inkomst. Sysselsättning avser förvärvsarbetande eller studier 2017. Elever som under 2017 har varit registrerade både som förvärvsarbetande och studerande har kategoriserats som förvärvsarbetande.

Förvärvsarbete

Uppgift om förvärvsarbete är hämtat från Registerbaserad arbetsmarknadsstatistik (RAMS). Ett skattat gränsvärde över löneinkomst används för att bestämma huruvida en person är förvärvsarbetande eller inte. Som referensperiod för förvärvsarbete används huvudsakligen november som sedan kompletteras med uppgifter från Arbetskraftsundersökningar (AKU) gällande oktober och november vilket används i beräkning av gränsvärde.²⁷

Den använda variabeln ”Sysselsättning” kategoriserats efter följande indelning:

- 1 = Förvärvsarbetande enligt avgränsning, 16–74 år
- 5 = Ej förvärvsarbetande enligt avgränsning, men med kontrolluppgift från arbetsgivare eller företagarkinkomst under året
- 6 = Ej förvärvsarbetande, utan kontrolluppgift från arbetsgivare eller företagarkinkomst under året
- 7 = Förvärvsarbetande, 15 år

Som förvärvsarbetande används i denna rapport, kategori 1, dvs förvärvsarbetande enligt avgränsning, 16–74 år. Inga individer i vårt urval var 15 år eller yngre år 2017.

Studier

Uppgifter över studier är hämtat från SCB:s utbildningsregister och avser studier under hela året. Studiedeltagande baseras på uppgifter om registrering till utbildningsformer vilket medför att person endast kan vara registrerad men nödvändigtvis inte behöver studera. Personer registrerade på mer än en utbildning prioriteras i bestämd ordning som främst baseras på nivån på utbildningen²⁸

Den använda variabeln ”Studier” kategoriserats efter följande indelning:

- 0 = Ej i utbildning
- 1 = Gymnasieskola
- 2 = Komvux
- 3 = Tekniskt basår vid universitet/högskola
- 4 = Grundläggande högskoleutbildning

26. <https://www.skolverket.se/skolutveckling/statistik/om-skolverkets-statistik/om-statistiken-per-skolform#h-Gymnasieskola>

27. <https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/arbetsmarknad/sysselsattning-for-varvsarbete-och-arbetstider/registerbaserad-arbetsmarknadsstatistik-rams/produktrelaterat/Fordjupad-information/forvarvsarbetande--ett-sysselsattningsbegrepp/>

28. https://www.scb.se/contentassets/7c4cd0db6b1c481cbe7ad7194d7eda80/uf0507_kd_2017.pdf

- 5 = Forskarutbildning
- 6 = Yrkehögskoleutbildning/Kvalificerad yrkesutbildning
- 7 = Folkhögskola, långa kurser
- 8 = Studiemedel för utlandsstudier
- 9 = Övriga med studiemedel
- K = Kompletterande utbildning
- S = Utbildning i svenska för invandrare (SFI)

Varken arbetar eller studerar

Individer som varken arbetar eller studerar avser de som i variabeln ”Sysselsättning” är kategoriserade som ej förvärvsarbetande (både kategori 5 och 6) och samtidigt i variabeln ”Studier” är kategoriserade som ej i utbildning. Elever som saknar uppgifter från de båda variablerna är istället kategoriserade som okänd.

Beskrivning av modell för regression

Metoden som använts i den fördjupande multivariata analysen är logistisk regression. Denna metod är användbar när det endast finns två möjliga utgångar av det undersökta utfallet. I en logistisk regression mäts sambandet mellan en bestämd utfallsvariabel och en eller flera bakgrundsvariabler. Detta gör med oddskvoter och gör det möjligt att undersöka enskilda bakgrundsvariablers påverkan var för sig. Detta betecknas i en logistisk regression som risker. Vad som i korthet undersöks är alltså hur stor risken är för ett specifikt utfall baserat på flertalet faktorer. Varje bakgrundsvariabel har en referenskategori med oddskvoten 1. Vid tolkning av oddskvoterna jämförs övriga kategorier inom en variabel med variabeln referensgrupp där övriga bakgrundsvariabler konstant hålls, dvs de tillåts inte variera. En oddskvot över 1 är därmed en överrisk och en oddskvot under 1 en underrisk jämfört med referens kategorin.

I den logistiska regression i denna rapport är utfallsvariabeln sysselsatt i förvärvsarbete eller studier 2017 för elever som började på introduktionsprogram 2012/13 och senast avslutade gymnasieskolan 2015/16. En kvot högre än 1 indikerar en ökad risk att inte vara sysselsatt i förvärvsarbete eller studier jämfört med referens kategorin.

De bakgrundsvariabler som används i analysen är de följande:

- **Kön**

Kvinnor jämfört med män. Kvinnor är referensgrupp.

- **Svensk/utländsk bakgrund**

Elever med utländsk bakgrund jämfört med elever med svensk bakgrund. Födda utomlands är referensgrupp.

- **Startprogram**

De fyra olika introduktionsprogrammen eleverna började på jämfört med varandra. Programriktat individuellt val är referensgrupp.

- **Meritvärde**

Jämförelse av meritvärden kategoriserade i fem kategorier utifrån poäng. Meritvärde mer än 150 är referensgrupp.

- **Examen och övergång**

Elever som endast gått på ett introduktionsprogram jämfört med elever som övergått till ett nationellt program samt erhållit examen. Examen är referensgrupp.

I tabellen nedan presenteras utfallet för elever som började på introduktionsprogram 2012/13 och senast avslutade gymnasieskolan 2015/16. Signifikansnivå för respektive kategori presenteras i form av asterisk (*). En asterisk visar om sambandet är signifikant på 5 % nivå, två vid 1 % nivå och tre vid 0,1 % nivå.

Tabell 9. Logistisk regression, oddskvoter risken att inte vara sysselsatt i förvärsarbete eller studier.

		Odds-kvoter	Signifikans-nivå
Kön	Kvinnor (ref.)	1	
	Män	1,1	*
Svensk eller utländsk bakgrund	Född i Sverige med minst en förälder född i Sverige	1,3	***
	Född i Sverige med två förälder födda utomlands	1,4	***
	Född utomlands (ref.)	1	
Startprogram	Individuellt alternativ	1,6	***
	Preparandutbildning	1,4	***
	Yrkesintroduktion	1,3	**
	Programinriktat individuellt val (ref.)	1	
Meritvärde	0	1,8	***
	0–50	1,5	***
	50–100	1,4	**
	100–150	1,2	*
	Meritvärde >150 (ref.)	1	
Examen samt övergång	Endast läst på ett introduktionsprogram	3,9	***
	Övergått till ett nationellt program	2,2	***
	Examen (ref.)	1	

*** Signifikant på 0,1%-nivå.

** Signifikant på 1%-nivå.

* Signifikant på 5%-nivå.

Test av modell

Med Hosmer & Lemeshow-test jämförs predicerade värden med faktiska värden, dvs de data som den logistiska modellen baseras på. Detta görs gruppvis vilket innebär att de predicerade och de faktiska värden delas in i tio grupper vilka är snarlika i storleken.

Nedan följer resultatet av Hosmer och Lemeshow-test för den logistiska regressionen i denna rapport.

Partition for the Hosmer and Lemeshow Test					
Group	Total	Ej sysselsatt = 0		Sysselsatt i förvärsarbete eller studier = 1	
		Observed	Expected	Observed	Expected
1	883	72	66	781	788
2	843	107	100	750	757
3	859	127	133	700	694
4	879	177	180	708	705
5	856	209	209	639	639
6	878	248	248	631	631
7	839	257	269	569	557
8	813	301	317	558	542
9	857	346	345	497	498
10	853	426	404	457	479

Vad som testas med Hosmer och Lemeshow-test är huruvida skillnaden mellan de predicerade och faktiska värdena är acceptabla. I detta test innebär ett p-värde över 0,05 att modellen är acceptabel och godkänns. Ett p-värde över 0,05 indikerar att de predicerade värdena inte avviker mer från de faktiska värdena än vad som förklaras av slumpen. Alltså att det inte finns någon statistiskt signifikant skillnad mellan de faktiska och predicerade värdena i denna modell. I denna regressionsanalys var p-värdet 0,63 vilket innebär att modellen enligt Hosmer och Lemeshow-test accepteras.

Hosmer and Lemeshow Goodness-of-Fit Test		
Chi-Square	DF	Pr > ChiSq
5,94	8	0,63

